

План за развој органске производње у Републици Србији

СЕРБИЈА ОРГАНИКА, Министарство
пољопривреде, шумарства и водопривреде

Април 2021.

ПЛАН ЗА РАЗВОЈ ОРГАНСКЕ ПРОИЗВОДЊЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ ЗА ПЕРИОД 2021- 2026. године

План за развој органске производње (ПРОП) даје смернице за будући развој органске производње у Републици Србији, дефинисањем циљева и мера чијом реализацијом треба да се створе услови за дугорочан развој сектора органске производње.

Први План за развој органске производње усвојен је као интегрални део Националног програма руралног развоја од 2018. до 2020. године („Службени гласник РС”, број 60/18). Овим планом било је дефинисано једанаест циљева. Током протекле три године неке од мера у оквиру дефинисаних циљева су потпуно, делимично или нису реализоване (Табела 5: Процена нивоа достигнутих - реализованих циљева).

Општи циљ новог плана јесте повећање површина под органском производњом у наредних шест година. С тим у вези, све будуће активности потребно је усмерити ка стварању што повољнијих услова за бављење органском производњом.

На крају двадесетог века, у свету су се догодиле значајне промене (друштвене, економске, политичке), посебно у области квалитета производа, захтева потрошача и потребе очувања животне средине. Пораст загађења и деградација животне средине довела је до угрожавања здравља савременог човека и окружења у коме живи. За разлику од конвенционалне пољопривреде која је, због примене пестицида и вештачког ђубрива, довела до губитака појединих биљних и животињских врста, органска пољопривреда почива на принципима заштите и очувања биљних и животињских врста и животне средине (Elsen, 2000).

Органска производња заснива се на биолошкој равнотежи система земља - биљка - животиња - човек. Према дефиницији Codex Alimentarius, у питању је „холистички” систем производње који промовише и јача агроекосистем, здравље, укључујући и биодиверзитет, биолошке циклусе и земљиште. Акцент се ставља на коришћење инпута пореклом са пољопривредног газдинства, а хемијски синтетизовани пестициди, ђубрива, регулатори раста, хормони као и генетски модификовани организми се у органској производњи не смеју користити. Дозвољене супстанце су јасно одређене у оквиру регулатива Европске уније Главни приоритети су методе и процедуре за рационално коришћење природних ресурса, гајење аутохтоних сорти биљака и раса животиња, које су мање осетљиве на болести и штеточине, примена плодореда, коришћење стајњака и компоста, биолошка заштита против штетних агенаса итд.

Циљ органске пољопривреде је да обезбеди биолошку разноликост и очува заштићена подручја природе. Овај начин производње хране од посебне је важности за одрживи развој руралних подручја и повећање социјалног и економског стандарда и квалитета живота. Принцип одрживог развоја се све успешније примењује у производњи хране. Одрживи развој је нови прилаз пословању који промовише природне, хумане и финансијске ресурсе у циљу побољшања економије и друштва као интегрисаног пута ка

добробити постојеће и будућих генерација. Термин се користи од 1987. године, када је Комисија УН (United Nations's World Commission on Environmental and Development-the Brundhland Commission) дефинисала одрживи развој као развој који задовољава потребе постојеће генерације, а да се при томе не смањује способност да своје потребе задовоље и будуће генерације. Одрживост подразумева менаџмент напора за остваривање прихватљивих стопа раста у складу са претњама и могућностима интерне и екстерне околине у троуглу еколошких могућности, лимита потрошње и социјалне одговорности. Путем концепта одрживости повезује се корпоративно пословање, са економском и социолошком структуром друштва и животне средине. Реализује се пословна стратегија која је оријентисана на чување еко-система, односно на здравље и сигурност људи. Оформљен је Савет за одрживи развој (World Business Council for Sustainable Development-WBSCD), чије су активности усмерене на промовисање и подржавање развоја и примене овог концепта пословања. Европска унија је као један од стратегијских циљева поставила одрживост и улаже значајне снаге у развој технологија за одрживи развој. Задовољење потреба постојеће људске популације за храном подједнако је важно као и очување ограничених природних ресурса и животне средине.

Кроз концепт мултифункционалности и социјално-културно наслеђе руралних простора, развој органске пољопривреде треба да омогући повећање извоза, очување здравља људи, утиче на смањење депопулације руралних подручја, развој руралног туризма и повезивање пољопривреде и природно заштићених целина. Ефикасност пољопривреде, укључујући и органску пољопривреду, није могуће остварити без мера подстицаја.

Развој и повећање органске производње захтева повезаност свих учесника у ланцу вредности: произвођача (земљорадници), прерађивача, потрошача, научних институција и државе. Без заједничке сарадње није могуће остварити унапређење органске пољопривреде. Пољопривредницима је, више него раније потребно знање, стручно оспособљавање и финансијска помоћ. Уколико ова подршка изостане, произвођачи су принуђени да самостално сnose ризик нове производње. Органска производња захтева веће учешће радне снаге, примену агротехничких мера као и правилан избор репродуктивног материјала. Уситњеност пољопривредног поседа у руралним подручјима (мањи посед) не представља препреку за развој органске пољопривреде.

1) Значај и основни трендови органске производње у свету

Органска производња у свету се константно интензивно развија већ деценијама, а последњих година је то брзорастући сектор и овај позитиван тренд према свим проценама ће се наставити.

Према подацима Института FIBL и међународне федерације органских покрета-IFOAM,¹ који се односе на 2019. годину, органска производња је заступљена у најмање 187 земаља света, а њом се бави око 3,1 милион произвођача (200.000 у 1999. години). Удео површина под органском производњом у укупним пољопривредним површинама и број произвођача органске хране континуирано расте.

---

¹ The World of Organic Agriculture - Statistics and Emerging Trends 2021". Research Institute of Organic Agriculture (FiBL), Frick, and IFOAM – Organic International, Bonn.

Тржиште органских производа је такође у порасту упркос бројним изазовима светске економске кризе и то не само у ЕУ и Северној Америци као највећим тржиштима, него и у многим земљама у развоју.

Укупне површине под органском производњом у свету у 2019. години износиле су 72,3 милиона хектара (11 милиона хектара у 1999. години), укључујући и замљиште које је у периоду конверзије. Поред пољопривредног земљишта, велике површине се користе и за сакупљање дивљих биљних врста које су заједно са површинама за аквакултуру, шумама и пашњацима на непољопривредном земљишту износиле у 2019. години 35,1 милион хектара.

Тржиште органских производа је у 2019. години вредело 106,4 милијарди евра (15,1 милијарда евра у 2000. години).

Број земаља у свету које имају усвојене прописе, односно стандарде из области органске производње се стално повећава, и у 2019. је износио 108.

У Европи на крају 2019. године органска производња примењивала се на 16,5 милиона хектара, од чега у Европској унији на 14,6 милиона хектара, док се овом производњом бавило у Европи око 430.000 пољопривредних произвођача, а у Европској унији скоро 343.000 пољопривредних произвођача. У последњој деценији су површине под органском производњом у Европи повећане за 65%. У Европи је 3,3% пољопривредног земљишта под органском производњом, а у ЕУ 8,1%.

Тржиште органских производа је у Европи у 2019. години вредело 45 милијарди евра, са стопом раста од 8% у односу на 2018. годину, док је у ЕУ вредело 41,4 милијарду евра. Тржиште органских производа у ЕУ представља друго највеће тржиште на свету после тржишта САД које је износило 44,7 милијарди евра. У Европи су потрошачи годишње трошили 56 евра на органску храну по особи (Европска унија: 84 евра). Потрошња по глави становника удвостручила се у последњој деценији.

На глобалном нивоу, европске државе имају највећи удео у продаји органске хране у односу на одговарајуће укупно тржиште хране. У 2019. години, највећа потрошња по становнику је била у Данској (344 евра) и Швајварској (338 евра). Највећи удео органског тржишта у односу на укупно тржиште има Данска са 12,1 % , затим Швајцарска са уделом од 10,4 % и Аустрија са 9,3 % , у 2019. години.

Од укупне површине под органском производњом у свету, скоро 23% површина је у Европи. Земље са највећом површином под органском производњом које чини половину укупних површина под органском производњом у Европи су: Шпанија са 2,4 милиона ха, Француска са 2,2 милиона ха Италија са 2 милиона ха и Немачка са 1,6 милиона ха. Дванаест земаља Европе има више од 10% пољопривредног земљишта под органском производњом, а међу њима предњаче Линхтенштајн са 41%, затим Аустрија са 26,1%, Естонија са 22,3%, Шведска 22%, Швајцарска са 16%.

У 2019. години земље са највећим тржиштем органских производа биле су Сједињене Америчке Државе (44,7 милијарди евра), Немачка (12 милијарди евра),

Француска (11,3 милијарди евра), затим Кина (8,5 милијарди евра), Италија (3,6 милијарди евра), Швајцарска (2,9 милијарди евра).

ЕУ је лидер у органској производњи, а разлози леже у чињеници да је ова област регулисана врло стриктном правном регулативом која штити и произвођаче и потрошаче. Применом Акционог плана за органску производњу у ЕУ спроводе се мере њеног развоја које су препознате као битан фактор реформисања Заједничке аграрне политике ЕУ у правцу производње квалитетних производа, који имају користан утицај на животну средину. У складу са овим, за произвођаче органских производа обезбеђују се подстицајна средства и континуирано се ради на подизању свести и информисаности потрошача у погледу значаја органске производње за животну средину, здравље људи и животиња и конзумирања органских производа.

„Европски зелени договор“ – „European Green Deal“, (European Commission, 2019). је у средишту Агенде политике ЕУ Комисије. Његов главни циљ је одржива, климатски неутрална Европа до 2050, која ће представљати средство за инвестирање и раст.

Зелени договор наглашава да је „кључно“ за управљање прелазак на одрживији систем производње хране, посебно јачање пољопривредника да се боре са климатским променама, очување животне средине и биодиверзитета. Пољопривредна заједница има основну улогу у постизању ових циљева.

Допринос пољопривреде је огроман у последицама узрокованих климатским променама и губитку биодиверзитета.

Због тога су „Стратегија заштите биодиверзитета до 2030.“ – „EU Biodiversity Strategy for 2030“ (European Commission, 2020) и „Стратегија од поља до стола“ - „Farm to Fork Strategy“, (European Commission, 2020), заједно са предстојећим акционим планом нултог загађења ваздуха, воде и земљишта -донеле конкретне мере и акције које покривају читав ланац од производње хране до потрошње, као и акције које ће такође обухватити међународну сарадњу на развијању одрживих прехранбених система. Ове стратегије имају за циљ да помире производњу хране са заштитом животне средине, подстичући улагања и одрживу производњу, циљ који ће Комисија настојати да промовише у контексту циљева одрживог развоја.

Поред тога, стратегија „Од поља до стола“ најављује ЕУ иницијативу за смањење емисија угљеника за ову годину која има за циљ, у контексту климатског пакта, да награди пољопривреднике за верификоване услуге обнављања екосистема, смањења емисије и секвестрације угљеника.

Органска производња доноси низ важних користи: на површинама под органском производњом је око 30% повећан биодиверзитет, органски гајене животиње имају боље животне услове, самим тиме и кондицију, а органски пољопривредници имају веће приходе и отпорнији су на економске промене као и на оне које им доносе све нестабилнија природа и клима.

Пандемија COVID-19 у међувремену је створила изазов без преседана за ЕУ, и за цео свет. Има далекосежни утицај на економију, здравље људи и системе исхране.

Одговор ЕУ укључује план опоравка подржан инструментом „Следећа генерација ЕУ“ и новим вишегодишњим финансијским оквиром. Средства „Следеће генерације ЕУ“ могла би се користити за подршку инвестицијама у органском сектору, под условом да испуњавају одговарајуће услове и циљеве. Опоравак Европе од кризе COVID-19 пружа

нову прилику да се „зелени посао“ пружи широку платформу за одрживе обрасце производње и потрошње, у пољу пољопривреде и аквакултуре.

Органска пољопривреда игра централну улогу у постизању европског опоравка. Генерално укључује краће ланце снабдевања и пружа више могућности малим пољопривредницима.

С тим у вези Европска комисија је 25.марта 2021. представила Акциони план за развој органске производње- “Action Plan for the Development of Organic Production”. (European Commission, 2021).

Акциони план је у складу са „Европским зеленим договором“, стратегијом „Од поља до стола“ и „Стратегијом заштите биодиверзитета до 2030“. Његов општи циљ је да подстакне производњу и потрошњу органских производа, да достигне учешће 25% пољопривредног земљишта у органском систему производње до 2030. године, као и да значајно повећа органску аквакултуру. Дефинисане су 23 активности, постављене у три приоритетна стуба: повећати потрошњу, повећати производњу и унапредити одрживост сектора.

Комисија подстиче државе чланице да израде националне акционе планове за повећање удела у органској пољопривреди. Постоје значајне разлике између држава чланица у погледу удела пољопривредног земљишта које је тренутно под органским узгојем у укупно коришћеном земљишту, у распону од 0,5% до преко 25%. Национални акциони планови допуњавају националне стратешке планове ЗПП-а, утврђивањем мера које превазилазе пољопривреду и онога што се нуди у оквиру ЗПП-а. У складу са овим, за произвођаче органских производа обезбедиће се подстицајна средства и континуирано ће се радити на подизању свести и информисаности потрошача у погледу значаја органске производње за животну средину, здравље људи и животиња и конзумирања органских производа.

Промовисање потрошње

Раст потрошње органских производа биће пресудан за подстицање пољопривредника да пређу на органску пољопривреду и на тај начин повећају своју профитабилност и отпорност. У том циљу, Акциони план износи неколико конкретних активности усмерених на јачање потражње, одржавање поверења потрошача и приближавање органске хране грађанима. То укључује: информисање и комуницирање о органској производњи, промовисање потрошње органских производа, подстицање веће употребе органских производа у јавним мензама кроз јавне набавке и повећање дистрибуције органских производа у оквиру школске шеме ЕУ. Активности такође имају за циљ, на пример, спречавање превара, повећање поверења потрошача и побољшање следљивости органских производа. Приватни сектор такође може играти значајну улогу, на пример, награђујући запослене „био-чековима“ који би се користили за куповину органске хране.

Повећање производње

Тренутно је око 8,5% пољопривредних површина у ЕУ под органским системом пољопривредне производње, а трендови показују да ће са садашњом стопом

раста ЕУ достићи 15-18% до 2030. Овај Акциони план пружа сет алата за додатни подстрек и достизање 25% површина под органском производњом. Иако се Акциони план углавном фокусира на „ефекат привлачења“ на страни потражње, Заједничка пољопривредна политика остаће кључно средство за подршку конверзији у органску пољопривреду. Тренутно се око 1,8% (7,5 милијарди евра) ЗПП користи за подршку органске производње. Будућа ЗПП ће обухватити еко-шеме које ће бити подржане буџетом од 38 - 58 милијарди евра за период 2023 - 2027, у зависности од исхода преговора о ЗПП. Еко-шеме се управо могу применити да подстакну интезивни развој органске пољопривреде.

Поред ЗПП-а, кључни алати укључују организацију информативних догађаја и умрежавање за размену најбољих пракси, акценат на сертификацији групне производње, истраживање и иновације, технологију за побољшање следљивости, повећање транспарентности тржишта, јачање локалних и малих предузећа, подршка организацији ланца исхране и побољшање исхране животиња.

Да би подигла свест о органској производњи, Комисија ће организовати годишњи „Европски дан ЕУ“, као и награде, како би препознала најбоље праксе дуж целог ланца органске производње. Комисија ће такође подстаћи развој мрежа органског туризма путем „биорегиона“-као подручја у којима пољопривредници, грађани, туристички оператори, удружења и јавне власти раде заједно на одрживом управљању локалним ресурсима, заснованом на органским принципима и праксама.

Акциони план такође напомиње да је производња органске аквакултуре и даље релативно нов сектор, али има значајан потенцијал за раст. Предстојеће нове смернице ЕУ о одрживом развоју аквакултуре подстаћиће државе чланице и заинтересоване стране да подрже повећање органске производње у овом сектору.

Унапређење одрживости

Коначно, циљ Акционог плана је да се даље побољшају перформансе органске производње у смислу одрживости. Да би се то постигло, активности ће се фокусирати на побољшање добробити животиња, обезбеђивање доступности органског репродуктивног материјала, смањење емисије угљеника у сектору и минимизирање потрошње пластике, воде и енергије.

Комисија такође намерава да повећа удео истраживања и иновација и да најмање 30% буџета посвети истраживачким и иновационим акцијама у области пољопривреде, шумарства и руралних подручја на темама специфичним или релевантним за органски сектор.

2) Значај и основни трендови органске производње у Републици Србији

Развој органске производње у Републици Србији започео је деведесетих година XX века, а у претходној деценији се органска производња интензивно развијала на шта указују следећи показатељи: раст површина под органском производњом, пораст броја органских произвођача и вредности извоза, развој сточарске производње и сектора прераде, развој тржишта. Све ово показује да органска производња свакако поседује потенцијал за даљи убрзани развој уз одговарајућу подршку и подстицаје.

Предност органске производње огледа се и у томе што омогућава остваривање профита и на мањим газдинствима, што је нарочито значајно за пољопривредни сектор Републике Србије у ком доминирају мали пољопривредни поседи (просечна површина од око 5,4 хектара - Попис пољопривреде 2012. године у Републици Србији) на којима се пољопривредна производња одвија на традиционалан начин и без употребе савремене механизације и велике количине синтетичких пестицида и ђубрива. Такође, оваква газдинства је једноставно превести у органску производњу.

Органска производња постаје све значајнија, а тражња за органским производима у свету, али и код нас, бележи стални пораст. Произвођачи и потрошачи широм света увиђају социјалне и економске предности овог вида пољопривреде, а развој се такође подстиче креирањем одговарајућег законодавног оквира, националним мерама подршке, као и стимулацијом истраживања и пружања саветодавних услуга.

Узимајући у обзир савремене трендове потрошача и пољопривредне политике, нарочито у земљама ЕУ, намеће се закључак да органска производња представља перспективу за пољопривредне произвођаче у Републици Србији.

Висок природни потенцијал који чине повољни едафски фактори, који обухватају физичка, хемијска и биолошка својства земљишта, које у већини случајева није загађено тешким металима и органским загађивачима и повољни климатски услови, Републику Србију убраја у земље у којима се органска производња може успешно развијати.

Такође, не треба заборавити и површине које се налазе у оквиру заштићених природних добара. Укупна површина заштићених природних добара, према подацима Завода за заштиту природе износи 678.237 хектара, што представља 7,66% територије Србије у 2020. години, у којима је у другом и трећем степену заштите дозвољена пољопривредна производња, а која представљају идеална места за развој органске производње. Предности ових подручја очуване природе су квалитетни ресурси воде, ваздуха и земљишта и стабилност екосистема. Коришћење ресурса земљишта и вода у овој производњи, неће нарушавати потребну природну равнотежу. Земљиште и вода захваљујући одрживом коришћењу очуваће свој природни квалитет. Вредна станишта ретких биљака и животиња имаће боље услове за опстанак. Такође, са аспекта развоја руралних подручја, која се обично налазе у окружењу заштићених подручја, а понекад и унутар граница, овакав вид производње пружа могућност развоја села уз комбинацију са екотуризмом и доноси додатну вредност произведеној храни.

У Србији се уочава тренд раста површина под органском производњом. Удео површине под органском производњом у односу на коришћено пољопривредно земљиште у 2019. години износи 0,61 %. Од укупне површине под органском производњом, најзаступљенија је производња органског воћа, затим житарица и индустријског биља.

Органска производња у Републици Србији у 2019. години одвијала се на укупној површини од 21.265 хектара, што је за 10,44 % више у односу на површину у 2018. години. Од тога, обрадива површина износила је 15.915 ха, укључујући и ливаде и пашњаке на површини од 5.350 хектара.

Од укупне површине под органском производњом у 2019. години у периоду конверзије било је 7.539 ха док су површине у органском статусу износиле 13.726 ха.

Посматрајући период од претходних 10 година уочава се тренд раста укупних површина под органском производњом. У том периоду укупне површине су увећане за 263 %, док су се обрадиве површине у истом временском периоду увећале за 472 %. У последње две године (2018. и 2019. година) може се приметити и значајније повећање површина под ливадама и пашњацима због развоја сточарске производње.

Посматрано регионално органска производња је најзаступљенија у Војводини са 39,8 %, Јужној и Источној Србији и то са 39,7 %, затим следи регион Шумадије и Западне Србије са 20,3 % и Регион Београда са 0,2 %.

Од укупне обрадиве површине у 2019. години, воћарска производња је најзаступљенија са 33,45 %, следи производња житарица са 30,08 %, затим производња индустријског биља са 13,98 %, крмног биља са 11,29 %, док је производња лековитог и ароматичног биља заступљена са само 1,63 % и поврћа са 1,15 %, док су површине под категоријом остало, које обухватају површине без усева, изолационе појасеве, парлог и друге разне културе биле заступљене са 8,4 %.

Од житарица најзаступљенија је била пшеница (2.265 ха), која је процентуално учествовала са 53%, док се кукуруз гајио на 805 ха и процентуално је учествовао у површинама под ратарском производњом са 16,8%. Сунцокрет је у категорији индустријског биља највише гајена култура и гајио се на површини од 1.455 ха, односно са учешћем од 65%, следи соја са површином од 603 ха и учешћем у категорији индустријског биља са 27 %.

Од воћарске производње у 2019. години најзаступљенија је била производња органске малине чија се производња одвијала на 2.034 ха и учествовала је са 38% и јабуке, која је гајена на 909 ха, чија је производња учествовала са 17%. Посматрајући претходну 2018. годину, уочава се пад површина под ове две воћне врсте, када се малина гајила на 2.385 ха, а јабука на 1.433 ха.

Табела 1. Органска биљна производња по врсти производње (2012 – 2019)

Врста производње (у ha)	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
<i>Житарнице</i>	2.522	2.273	2829	4.252	4.607	3.662	3.614	4.788
<i>Индустријско биље</i>	541	673	1.228	2.674	2.918	2.291	1.962	2.226
<i>Поврће</i>	114	107	154	171	184	230	199	184
<i>Крмно биље</i>	663	595	1.204	1.440	1.349	1.211	1.336	1.797
<i>Воће</i>	1.416	1.484	2.208	2.895	3.531	4.056	5.883	5.324
<i>Лековито и ароматично биље</i>	28	133	61	71	113	115	193	261
<i>Остало</i>	80	90	316	1.895	227	312	536	1.332
Укупна обрадива површина	5.364	5.355	7.999	13.398	12.929	11.874	13.723	15.915
Ливаде/пашњаци	976	2.873	1.549	1.900	1.429	1.548	5.530	5.349

Извор података: МПШВ

Од почетка вођења збирне евиденције о органској производњи евидентно је да се органском сточарском производњом бави мање произвођача у односу на број произвођача укључених у органску биљну производњу. То се може објаснити чињеницом да је органска сточарска производња захтевнија у погледу испуњења додатних захтева за објекте за држање животиња, набавке животиња са других газдинстава и исхране и лечења животиња, такође, и развоја тржишта органских производа анималног порекла.

У 2019. години забележен је посебно пораст у пчеларству (225%), у живинарству (165%), овчарству (18,7%), свињарству (10,9%), док је пад био код козарства (64%), код узгајања коња (22,8%) и говедарству (1,05%),

Табела 2. Органска сточарска производња 2012-2019

Врста животиње	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Овце	2.837	4.031	3.153	4.848	4.378	4.665	5.138	6.099
Свиње	206	175	76	232	283	87	284	315
Говеда	1.428	2.176	2.726	2.746	2.895	3.094	3.594	3.556
Козе	211	946	1.154	1.686	1.406	2.048	1.486	536
Живина	2.034	1.390	1.140	1.380	3.158	4.415	6.735	17.751
Магарци	7	21	17	20	2	47	/	/
Коњи	66	210	173	218	165	177	114	88
Пчелиња друштва	961	1.940	894	2.504	2.878	2.307	3.061	9.969

Извор података: МПШВ

Број произвођача који су укључени у органску производњу континуирано је растао последњих осам година. Евидентан је мали број произвођача који имају директно склопљен уговор са овлашћеним контролним организацијама, на супрот броју произвођача који се као кооперанти налазе у оквиру групне сертификације. Овај модел се у нашој земљи показао као успешан и у већини случајева ради се о производњи која је намењена извозу. Током 2019. године повећан је број произвођача укључених у органску производњу са 503 –у 2018. години на 534 (носиоци сертификата).

У складу са Законом о органској производњи ("Службени гласник РС", бр.30/10), Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде (у даљем тексту: МПШВ) сваке године овлашћује контролне организације за обављање послова контроле и сертификације у органској производњи. За 2021. годину МПШВ је овластило шест контролних организација.

Годишњи надзор над радом овлашћених контролних организација спроводи Група за органску производњу, док се инспекцијски надзор произвођача органских производа и овлашћених контролних организација спроводи Група за контролу органске производње у оквиру Сектора пољопривредне инспекције МПШВ.

Планом развоја органске производње утврђено је дванаесет циљева и мере које је потребно реализовати у циљу достизања наведених циљева.

ЦИЉ 1. ПОВЕЋАЊЕ БРОЈА ОРГАНСКИХ ПРОИЗВОЂАЧА	
Мере	Континуирано организовање обука заинтересованих произвођача
	Континуирано организовање обука едукатора и тренера из области органске производње
	Формирање органских демо фарми
	Организовање промотивних кампања у циљу мотивисања произвођача за укључивање у органску производњу
	Укључивање локалних самоуправа у подршку органским произвођачима
	Укључивање Акредитованих регионалних развојних агенција (АРРА) у подршку органским произвођачима
ЦИЉ 2: ОБЕЗБЕЂИВАЊЕ АДЕКВАТНЕ ФИНАНСИЈСКЕ ПОДРШКЕ ОРГАНСКИМ ПРОИЗВОЂАЧИМА	
Мере	Предлог модела субвенционисања органске производње од стране удружења произвођача
	Израда измена Закона о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју
	Подршка органској производњи у оквиру ИПАРД програма
ЦИЉ 3. ХАРМОНИЗАЦИЈА ЗАКОНОДАВНОГ ОКВИР ЗА ОРГАНСКУ ПРОИЗВОДЊУ СА ЗАКОНОДАВСТВОМ ЕУ	
Мере	Континуиран рад на хармонизацији законодавног оквира са законодавством ЕУ

	Модификација прикупљања података о органској производњи
	Израда листе произвођача и сертификованих органских производа
ЦИЉ 4. УНАПРЕЂЕЊЕ КОНТРОЛНОГ СИСТЕМА	
Мере	Успостављање боље сарадње између надлежног органа, инспектора за органску производњу и овлашћених контролних организација.
	Повећање броја контрола органских производа у промету
	Примена каталога неправилности и корективних мера у органској производњи и његово ажурирање у складу са новим прописима и потребама
ЦИЉ 5. УНАПРЕЂЕЊЕ ДОМАЋЕГ ТРЖИШТА ОРГАНСКИХ ПРОИЗВОДА	
Мере	Организација националне промотивне кампање о предностима органске производње, органских производа и промоција националног знака за органске производе
	Организација посета органским газдинствима
	Мапирање органских произвођача са описом понуде органских производа
	Подршка увођењу органских производа у исхрану у прешколским установама
	Подршка увођењу органских производа у исхрану у школским установама
	Успостављање методологије прикупљања и обраде података за органске производе у оквиру успостављања Система тржишних информација органске пољопривреде Србије
	Успостављање врста извештаја у оквиру Система тржишних информација органске пољопривреде Србије
	Обука организација/институција које би радиле на прикупљању цена и података о органским производима у оквиру Система

	тржишних информација органске пољопривреде Србије
ЦИЉ 6. КОНТИНУИРАНА ОБУКА ОРГАНСКИХ ПРОИЗВОЂАЧА И ОСТАЛИХ УКЉУЧЕНИХ У ЛАНАЦ ВРЕДНОСТИ	
Мере	Обука из области: технологије и метода органске производње, технологије прераде, маркетинга, тржишта
	Промоција саветодавних услуга
	Организовање студијских посета у иностранству
	Организација посета сајмовима у иностранству
	Организација програма стручне праксе
ЦИЉ 7: ПОДРШКА УНАПРЕЂЕЊУ ФОРМАЛНОГ ОБРАЗОВАЊА ИЗ ОБЛАСТИ ОРГАНСКЕ ПРОИЗВОДЊЕ У ОКВИРУ СРЕДЊИХ ПОЉОПРИВРЕДНИХ ШКОЛА	
Мере	Уврстити органску производњу у обвезни део програма наставе и учења
	Унапређење наставних планова и програма формалног и неформалног образовања
	Обезбеђивање одговарајућих уџбеника и стручне литературе у складу са планом и програмом образовних установа, институција и организација
	Континуирано унапређење знања наставно – образовног и стручног кадра
	Промоција органске производње међу ученицима средњих пољопривредних школа
ЦИЉ 8: ПОДСТИЦАЊЕ ИСТРАЖИВАЊА И ИНОВАЦИЈА У ОРГАНСКОЈ ПРОИЗВОДЊИ	
Мере	Повезивање истраживачког сектора са различитим врстама

	оператера у органској производњи
	Истраживање и развој технологија, процеса, услуга и производа заснованих на методама органске производње
	Интезивнија сарадња између истраживачког и саветодавног сектора (пројекти, радови, сајмови, брошуре, монографије и сл.)
	Транспарентност истраживања и добијених резултата
	Институционална подршка истраживањима од стране владиног и невладиног сектора
	Привлачење додатних извора финансирања путем интеграције српских истраживачких програма у регионалне и интернационалне истраживачке програме

ЦИЉ 9: ОЧУВАЊЕ, ЗАШТИТА И УНАПРЕЂЕЊЕ БИОДИВЕРЗИТЕТА ПРИМЕНОМ МЕТОДА ОРГАНСКЕ ПРОИЗВОДЊЕ

Мере	Практична примена појединих органских метода на органским демо фармама а које утичу на очување и унапређење биодиверзитета и заштите животне средине
	Подршка увођењу зелених плаћања за проведене зелене праксе (угари, покровни усеви, цветни појасеви и сл.)
	Спроводити обуке које су усмерене ка дугорочном очувању биодиверзитета и заштите животне средине
	Израда брошуре за произвођаче о биодиверзитету и методама које га штите и унапређују
	Промоција стратешких докумената у вези органске производње и биодиверзитета

ЦИЉ 10: ПОКРЕТАЊЕ ОРГАНСКЕ ПРОИЗВОДЊЕ У ЗАШТИЋЕНИМ ПОДРУЧИЈИМА

Мере	Обука управљача заштићених подручја о органској производњи
	Израда водича и програма органске производње за различита

	заштићена подручја
	Израда водича за произвођаче
	Промовисање заштићених подручја у контексту могућности спровођења органске производње
ЦИЉ 11. ПОДРШКА ИЗВОЗУ ОРГАНСКИХ ПРОИЗВОДА	
Мере	Рефундирање дела трошкова контроле и сертификације у складу са стандардима ЕУ и НОП за органску производњу
	Подршка учешћу домаћих произвођача и извозника на регионалним и међународним сајмовима за органску производњу
ЦИЉ 12: ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА И ПРАЋЕЊЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ ЦИЉЕВА И МЕРА ДЕФИНИСАНИХ ПРОП – ом	
Мере	МПШВ именује одговорну особу за праћење реализације Плана за развој органске производње
	Израда детаљног плана активности за реализацију мера плана са дефинисаним индикаторима и очекиваним резултатима
	Израда шеме за праћење достигнутих резултата НАП – а укључујући и основну вредност индикатора
	Припрема ревизије Плана за следећу фазу

ЦИЉ 1. ПОВЕЋАЊЕ БРОЈА ОРГАНСКИХ ПРОИЗВОЂАЧА

Обука произвођача који намеравају да се укључе у органску производњу, је од огромног значаја за доношење одлуке да се у будућности баве овом производњом. Обука произвођача је посебно битна и током периода конверзије, како би произвођачи научили да управљају производњом и превазиђу изазове са којима се суочавају.

С обзиром да је органска производња захтевна, да прописи садрже велики број правила, ограничења и забрана, неопходна је континуирана и унапред најављена обука произвођача. Постојећа ситуација је таква да су произвођачи приморани да сами долазе до различитих информација, тако што се обраћају удружењима или министарству, чак и по питању основних инструкција како се укључити у органску производњу.

Обуке заинтересованих произвођача треба да буду конципиране, тако да се полазници детаљно информишу о прописима који уређују органску производњу, процедури укључења, основним принципима и захтевима органске производње, обележавања органских производа, мерама подстицаја и условима за њихово остваривање, методама и технологијама свих врста органске производње (повртарској, ратарској, воћарској, сточарској, итд), принципима заштите и исхране биља и управљању болестима, штеточинама и коровима, сакупљању биља и шумских плодова, чувању, преради, паковању, обележавању, транспорту, као и о основним информацијама о тржишту органских производа.

Управо из горе наведених разлога је Србија Органика је уз финансијску подршку ГИЗ ПСД, у 2021. години израдила Наставни план и програм обука – Органска пољопривреда. Полазници који успешно заврше програм ових обука биће оспособљени да:

- започну и успешно реализују прелаз са конвенционалне на органску производњу,
- примене еколошке принципе у планирању и управљању органском производњом,
- ефикасно комуницирају са окружењем о темама из области органске производње,
- користе и одржавају природне ресурсе на њиховим газдинствима.

Такође је од изузетног значаја и да обука, поред теоријског дела укључи и практични, који би се реализовао на органским демо-имањима. У ту сврху би било потребно успоставити минимум 4-5 демо-имања која би била равномерно распоређена на територији Републике Србије. У недостатку демо-имања, препоручљиво је организовати практични вид обука на органским имањима где би органски произвођачи који су минимум 5 година укључени у органску производњу пружили одговарајућу обуку и на лицу места на основу својих искустава пренели будућим органским произвођачима неопходна знања и вештине.

Обуке су на територији Републике Србије у протеклом периоду биле спорадичне, и махом организоване у оквиру различитих пројеката чији су носиоци била удружења, која се баве органском производњом. Завршетком пројекта престајале би и ове активности. С обзиром да на територији Србије постоји и ради мали број оваквих удружења, дешавало се да се током целе године не организује ни једна обука са темом органске производње.

Често се дешава да учесници у сектору органске производње ни не знају да се неке обуке реализују у неком месту, општини или институцији, већ накнадно о томе добију

информацију. Из тог разлога потребна је размена информација о теми обуке, времену одржавања и предавачима. Један од начина да се ово превазиђе јесте да се информације о предстојећим обукама најављују на интернет страници Националног удружења Србија Органика, које би могло на свом сајту да објављује списак обука, који би и остала удружења могла да преузимају и такође објављују на својим сајтовима.

Важно је да се обуке спроводе плански и континуирано, бар неколико пута годишње, како би заинтересовани произвођачи имали могућност да унапред планирају своју обуку, али и да обуке реализују лица која имају и довољно знања и искуства у области органске производње и располажу ажурираним и адекватним информацијама.

Промотивна кампања о органској производњи, чија би циљна група били пољопривредници и остали заинтересовани за укључивање у органску производњу, била би јако користан маркетиншки алат у циљу привлачења и мотивисања произвођача да се укључе у органску производњу. Она би требало да укључи све видове маркетиншких канала и алата у циљу постизања успешног и одговарајућег обраћања циљној групи.

Органска производња у Србији има јак потенцијал раста, и на локалном нивоу може представљати велику шансу за развој. Поред тога што доприноси одрживом коришћењу и очувању природних ресурса, корист од органске производње је свакако и развој руралних подручја, у којима влада висока стопа незапослености, а постоје сви услови за производњу органске хране. С тим у вези, значајну улогу у повећању броја органских произвођача и подстицању органске производње могу имати и локалне самоуправе.

С обзиром да органи аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе, у складу са Законом о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју, могу да утврђују мере подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја за подручје територије аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе, потребно је иницирати да у предлог својих мера укључе и мере које ће подржавати развој органске производње.

У оквиру пројекта Јавно-приватни дијалог за развој иницијатива за изградњу делотворне и одрживе сарадње и комуникације између државе, привреде и цивилног сектора који финансира Америчка агенција за међународни развој (УСАИД), а спроводи Национална алијанса за локални економски развој (НАЛЕД) у сарадњи са Републичким секретаријатом за јавне политике (РСЈП) спроводи се и активност локалне подршке органској производњи.

У подстицању развоја органске производње као једне од најперспективнијих делатности за даљи раст, веома важну улогу играју програми подршке и подстицајна средства на нивоу локалних самоуправа. Препорука Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде и НАЛЕД-а је да локалне самоуправе у својим Програмима

подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја предвиде одређене мере којима би се субвенционисала органска производња.

Као пример доброг програма подршке, локалне самоуправе могу користити модел Програма Града Новог Сада, који се односи на органску производњу, са предлозима измена у циљу појединачног прилагођавања свакој локалној самоуправи. Град Нови Сад представља одличан пример када је у питању помоћ органским произвођачима јер подстиче произвођаче са своје територије да се баве овом производњом, тако што се из буџета града обезбеђују средства за субвенционисање, и то 100 % трошкова контроле и сертификације производње, набавке семена, ђубрива, као и дела трошкова за набавку неопходне опреме.

Поред локалних самоуправа битну улогу за развој органске производње може имати и Развојна агенција Србије (РАС), која кроз Сектор за регионални развој и регионалну сарадњу успоставља и одржава сарадњу са субјектима регионалног развоја са циљем унапређења локалног и регионалног развоја кроз јачање међуинституционалне сарадње и капацитета као битних фактора јачања укупног привредног развоја. Поред тога, координише рад мреже Акредитованих регионалних развојних агенција (АРРА), којих има 17 и пружа стручну помоћ и унапређује капацитете акредитованих регионалних развојних агенција за обављање њихових послова који се односе на регионални развој, предлаже пројекте за унапређење и развој пословне инфраструктуре на регионалном и локалном нивоу, реализује програме и мере Министарства привреде и учествује у имплементацији пројеката који се финансирају из међународне развојне помоћи. С тим у вези, битно је да се ове агенције активно укључе и пруже подршку будућим и постојећим органским произвођачима.

Мере које је потребно предузети у повећања броја органских произвођача:

- 1) Континуирано организовање обука заинтересованих произвођача**
- 2) Континуирано организовање обука едукатора и тренера из области органске производње**
- 3) Формирање органских демо фарми**
- 4) Организовање промотивних кампања у циљу мотивисања произвођача за укључивање у органску производњу**
- 5) Укључивање локалних самоуправа у подршку органским произвођачима**
- 6) Укључивање Акредитованих регионалних развојних агенција (АРРА) у подршку органским произвођачима**

ЦИЉ 2: ОБЕЗБЕЂИВАЊЕ АДЕКВАТНЕ ФИНАНСИЈСКЕ ПОДРШКЕ ОРГАНСКИМ ПРОИЗВОЂАЧИМА

Од 2013. године сви подстицаји у пољопривреди, а самим тим и подстицаји за органску производњу прописани су Законом о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју („Сл. гласник РС”, бр. 10/2013, 142/2014, 103/2015 и 101/2016). Подстицаји за органску производњу обухватају подстицаје за органску биљну и сточарску производњу који су дефинисани Правилником о коришћењу подстицаја за органску производњу („Службени гласник РС”, бр. 31/18, 23/19 и 20/20) и 16. Правилником о коришћењу подстицаја за органску сточарску производњу („Службени гласник РС“ број 25/2020).

У складу са Законом о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју подстицаје за органску производњу могу да остваре произвођачи чија је производња у периоду конверзије, произвођачи којима је завршен период конверзије и налазе се у поступку издавања сертификата, и произвођачи који имају сертификовану биљну и/или сточарску производњу.

Право на коришћење подстицаја за органску производњу има правно лице, предузетник и физичко лице – носилац комерцијалног породичног пољопривредног газдинства.

Један од услова за добијање подстицаја за органску производњу јесте да је подносилац захтева са контролном организацијом овлашћеном за обављање послова контроле и сертификације у органској производњи закључио уговор у складу са Законом о органској производњи, који је важећи у години у којој се подноси захтев за коришћење подстицаја.

У складу са Законом о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју подстицаји за органску производњу обухватају плаћања за подстицаје за биљну производњу, регресе за гориво, и/или ђубриво и/или семе, плаћања за премију за млеко и подстицаје у сточарству, који се **за минимално 40%** увећајају у односу на износе ових подстицаја.

Начин на који су подстицаји за органску производњу прописани није одговарајући и велика је препрека дугорочнијем планирању, из разлога што се проценат увећања у односу на конвенционалну производњу одређује за сваку буџетску годину.

Табела 3. Мере за органску биљну производњу 2014-2021.

Година	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Процент	40 %	40 %	40 %	70 %	70 %	120 %	400 %	550 %
Износ	8.400	8.400	2.800	3.400	6.800	11.440	26.000	26.000

подстицаја по хектару								
Регреси	70 дин/л горива + 14 дин/л ђубрива	8.400 дин/ха за ђубриво	2.800 дин/ха за ђубриво	3.400 дин/ха за ђубриво				
Максималан износ по кориснику				136.000	136.000	228.000	520.000	520.000

Поред износа подстицаја који су у вези са подстицајима за конвенционалну производњу, и услови који су прописани за подстицаје у конвенционалној производњи односе се и на подстицаје за органску производњу. На овај начин ограничено је креирање посебних подстицаја, и услова који су првенствено у складу са карактеристикама органске производње. Поред тога, износи подстицаја за биљну производњу су исти за различите врсте биљне производње (ратарска, повртарска, воћарска и виноградарска производња) иако различите врсте биљне производње захтевају различите трошкове и потребу за ангажовањем радне снаге.

У циљу мотивисања произвођача да се укључе у органску производњу потребно је раздвојити и висину износа подстицаја за произвођаче чија је производња у периоду конверзије, у односу на износе за произвођаче чија производња има органски статус, на начин да подстицаји за производњу која је у периоду конверзије буду минимално 20% већи. Поред мотивације произвођача, ова мера има и оправдање, с обзиром да су у периоду конверзије трошкови производње већи јер произвођачи не поседују сертификат за органски производ и произвођачи нису у могућности да своје производе продају по вишим ценама.

Како органску производњу одликује велики број специфичности, потребно је да се подстицаји за овај сектор пољопривредне производње дефинишу као засебна целина у оквиру Закона о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју.

Максимална површина за коју произвођачи могу да остваре подстицаје за биљну производњу, било да се баве конвенционалном или органском производњом, износи 20 хектара.

С обзиром да је заједнички циљ повећање површина под органском производњом, потребно је у наредном периоду повећати површину за коју органски произвођачи могу да остваре подстицаје или да се лимит укине. Поред тога потребно је да се предвиде и посебни подстицаји за биљну производњу у

затвореном простору (стакленицима и пластеницима), јер та врста производње није обухваћена подстицајима.

Поред националних мера за органску производњу, у наредном периоду потребно је дефинисати и подршку органској производњу у оквиру ИПАРД програма, односно акредитовати меру за органску производњу у оквиру Мере 4 која је за област пољопривреде, заштите животне средине, климе и органске производње.

Како би се стимулативније утицало на повећање површина под органском производњом и повећање броја органских произвођача, мере за подршку органској производњи осим што треба да буду одговарајуће у смислу износа финансијске накнаде, морају да имају континуитет, као и да износ подстицаја буде дефинисан за дужи временски период. Модел директних подстицаја у органској биљној и сточарској производњи који је прописан од 2013. године, препрека је дугорочнијем планирању јер се сваке године одређују износи подстицаја, а у зависности од одређивања висине директних подстицаја у конвенционалној производњи, и одређивања процента увећања у односу на конвенционалну производњу.

Мере које је потребно предузети у циљу обезбеђивања адекватне финансијске подршке органским произвођачима:

- 1) Предлог модела субвенционисања органске производње од стране удружења произвођача**
- 2) Израда измена Закона о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју**
- 3) Подршка органској производњу у оквиру ИПАРД програма**

ЦИЉ 3. ХАРМОНИЗАЦИЈА ЗАКОНОДАВНОГ ОКВИРА ЗА ОРГАНСКУ ПРОИЗВОДЊУ СА ЗАКОНОДАВСТВОМ ЕУ

Нова Уредба ЕУ (ЕУ) 2018/848 Европског парламента и Савета, од 30. маја 2018. о органској производњи и обележавању органских производа и стављању ван снаге Уредбе Савета (ЕЗ) бр. 834/2007, ступиће на снагу 1. јануара 2022, након одлагања примене за годину дана због неповољне епидемиолошке ситуације. Нова уредба је креирана да осигура фер конкуренцију за пољопривреднике, истовремено спречавајући преваре и одржавајући поверење потрошача кроз следеће: производна правила ће бити поједностављена поступним укидањем низа изузетака и искључења; контролни систем ће бити ојачан захваљујући строжим мерама предострожности и јаким контролама дуж читавог ланца снабдевања; произвођачи у трећим земљама мораће да се придржавају истих правила као и они који производе у ЕУ; биће покривена шира листа производа који

се могу сертифициовати (нпр. со, плута, пчелињи восак, лишће винове лозе, етарска уља, памук), додатна правила производње ће бити прописана (нпр. за јелене, зечеве); сертификација ће бити лакша за мале пољопривреднике захваљујући новом систему групне сертификације; постојаће јединствени приступ смањењу ризика од случајне контаминације пестицидима.

У вези увоза органских производа у одсуству споразума који гарантује еквивалентност, органски производ који се извози у ЕУ биће контролисан у складу са прописом ЕУ. У овом случају, правила ће бити потпуно иста за произвођача унутар или изван ЕУ.

Треба напоменути да су усеви које се гаје без земљишта, укључујући хидропонику, и даље забрањени и да ће газдинства имати обавезу да узгајају махунарке због њиховог утицаја на плодност земљишта.

За сточарску производњу најзначајније промене односе се на услове узгоја живине и свиња, са већом пажњом посвећеном добробити животиња у распореду смештајних објеката и испуста.

Главна промена код прераде хране односи се на производњу и употребу арома. Дозвољене ће бити само природне ароме.

Код обележавања органских производа одобрава се већа флексибилност порекла производа: производи са ознаком „Пољопривреда ЕУ“ моћи ће да садрже 5% састојака који нису из ЕУ, уместо 2% као што је до сада био случај.

Исти произвођач неће више бити у могућности да ангажује различите контролне организације за сертификацију различитих категорија производа, односно моћи ће да има уговор само са једном контролном организацијом, која ће контролисати и сертифициовати све категорије производа.

Сертификација групе произвођача, односно групна производња сада ће бити доступна свим земљама и биће праћена појачаном контролом, с тим да ће величина сваке фарме и број чланова групе бити ограничен.

Током 2020. године извршене су измене и допуне Правилника о контроли и сертификацији у органској производњи и методама органске производње, („Службени гласник РС“, број 95/20 и 24/21), који је припремљен у складу са Уредбом Савета (ЕЗ) бр. 834/2007 и Уредбом Комисије (ЕЗ) бр. 889/2008, док су прилози који се односе на ђубрива, средства за заштиту земљишта и исхрану биља, средства за заштиту биља, адитиви за храну за животиње, производи и супстанце за употребу у производњи прерађене органске хране, квасаца и производа од квасца, и производи и супстанце одобрени за употребу или

додавање у органске производе винског сектора припремљени су у складу са Проведбеном уредбом Комисије (ЕУ) 2019/2164.

У оквиру ТВИНИНГ пројекта Јачање капацитета за спровођење и даљи развој законодавства у области органске производње и политике квалитета пољопривредних и прехрамбених производа, МПШВ је припремило нов Закон о органској производњи у складу са новим прописима ЕУ и чије се усвајање очекује у последњем кварталу 2021. године.

Неопходно је наставити стално и континуирано усклађивање законодавног оквира за органску производњу са законодавством ЕУ, посебно у делу који прописује дозвољене инпуте у органској производњи.

У складу са чланом 24. Закона о органској производњи („Сл.гласник РС“ 30/10), контролне организације овлашћене за обављање послова контроле и сертификације у органској производњи, дужне су да Министарству сваке године најкасније до 31. јануара текуће године доставе годишњи извештај о органској производњи за претходну годину. Овако организован систем не омогућава да се располаже подацима о органској производњи у текућој години. С тим у вези, измене прописа у начину пријаве произвођача и прикупљања података о органској производњи, које ће пратити израду свеобухватне и ефикасне базе података, обезбедиће и могућност праћења целовитог система органске производње у Републици Србији. То ће омогућити бољи увид у све делатности везане за ову врсту производње (примарна производња, прерада, увоз/извоз), и омогућити бољу контролу примене прописа и издавања сертификата.

Такође, потребно је обезбедити и преглед произвођача и сертифицираних органских производа на сајту министарства, како би шира јавност и потрошачи имали адекватне и правовремене информације о произвођачима органских производа, као и о врсти сертифицираних производа.

Мере које је потребно предузети у циљу хармонизације законодавног оквира за органску производњу у складу са законодавством ЕУ:

- 1) Континуиран рад на хармонизацији законодавног оквира са законодавством ЕУ**
- 2) Модификација прикупљања података о органској производњи**
- 3) Израда листе произвођача и сертифицираних органских производа**

ЦИЉ 4. УНАПРЕЂЕЊЕ КОНТРОЛНОГ СИСТЕМА

Главни мотив за куповину органских производа, који су и по неколико пута скупљи у односу на исти производ из конвенционалне производње, јесте чињеница да је код органских производа садржај резидуа пестицида вишеструко смањен. Такође, додатно поверење код потрошача представља чињеница да је органска производња контролисана. Да би се повећало поверење код потрошача, да је органски производ произведен у складу са методама органске производње, потребно је стално унапређење контролног система. У складу са прописима о органској производњи, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде за обављање послова контроле и сертификације у органској производњи, овалашћује контролне организације које испуњавају прописане услове у погледу техничке опремљености и кадровске оспособљености. За 2021. годину овлашћено је шест контролних организација:

- 1) ЦЕНТАР ЗА ИСПИТИВАЊЕ НАМИРНИЦА ДОО, Београд,
- 2) ЕКОЦЕРТ БАЛКАН ДОО, Београд;
- 3) ОРГАНИК КОНТРОЛ СИСТЕМ ДОО, Суботица;
- 4) ЕКОВИВЕНДИ ДОО, Београд;
- 5) ТМС ЦЕЕ ДОО, Београд;
- 6) СГС Београд ДОО, Београд.

Правилником о изменама и допунама Правилника о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места у Министарству пољопривреде, шумарства и водопривреде послови у вези са органском производњом прешли су у надлежност Сектора за пољопривредну политику, у организациону јединицу - Одсек за означавање хране, шеме квалитета пољопривредних и прехранбених производа и органску производњу- Група за органску производњу, која је надлежни орган за органску производњу и која поред осталог издаје овлашћења за вршење поверених послова у складу са важећим прописима и прописаном процедуром.

Основни задатак МПШВ је да успостави и одржава ефикасан контролни систем у области органске производње, кроз надзор над законитошћу и сврсисходношћу рада овлашћених контролних организација, и инспекцијски надзор преко инспектора за органску производњу. Унапређење ефикасности система контроле подразумева и проверу рада овлашћених контролних организација, приликом обављања контроле органске производње код произвођача на терену, као и редовну проверу спровођења процедура контроле и сертификације након добијања овлашћења.

У циљу унапређења система контроле, потребно је успостављање процедура за обављање поменутих послова и њихово практично спровођење, као и успостављање боље сарадње између надлежног органа, инспектора за органску производњу и овлашћених контролних организација.

Како би се органска производња популаризовала и задобило додатно поверење потрошача потребно је мотивисати произвођаче да додатно самостално раде анализе

својих производа, а такође и успоставити систем узорковања од стране пољопривредне инспекције. У складу са Правилником о подстицајима за спровођење активности у циљу подизања конкурентности кроз сертификацију система квалитета хране, органских производа и производа са ознаком географског порекла („Сл. гласник РС”, бр. 39/18 и 17/21), МПШВ поред рефундирања дела трошкова контроле и сертификације, рефундира и део трошкова лабораторијских анализа за производа добијених методама органске производње. Неки произвођачи су већ почели да уз производе које продају прилажу и анализе производа, чиме су задобили додатно поверење потрошача у интегритет органских производа, што се показало као одличан маркетиншки потез.

Посебно је осетљива продаја органских производа путем интернета, где може бити олакшана злоупотреба аутентичности органских производа. Један од начина да се ово спречи јесте укључивање у контролу и субјеката који се баве контролисањем интернет продаје.

Национални прописи за органску производњу, не прописују и јасно прецизирају мере које је контролна организација предузела у случају различитих неправилности уочених током контроле производње. Као последица, различите овлашћене контролне организације утврђују различите мере за исту неправилност, што доводи произвођаче у неравноправан положај.

У складу са прописима ЕУ за органску производњу, (члан 92д, Уредба Комисије (ЕЗ) бр. 889/2008 од 5. септембра 2008. године о утврђивању детаљних правила за спровођење Уредбе Савета (ЕЗ) бр. 834/2007 о органској производњи и обележавању органских производа, у вези са органском производњом, обележавањем и контролом), надлежни органи треба да усвоје и доставе контролним телима којима су поверени контролни задаци, каталог у којем се наводе кршења и неправилности које утичу на органски статус производа и одговарајуће мере које ће контролна тела применити у случају кршења или неправилности од стране произвођача укључених у органску производњу, а под њиховом контролом.

С тим у вези, на иницијативу МПШВ, а уз подршку ГИЗ ПСД, израђен је каталог са пописом неправилности које утичу на органски статус производа и одговарајуће мере санкција, које ће контролне организације примењивати у случају одређених неправилности у спровођењу органске производње од стране произвођача, чијом применом ће сви произвођачи без обзира са којом контролном организацијом имају склопљен уговор о вршењу контроле и сертификације у органској производњи, бити у равноправном проложају. На тај начин ће се заштитити интерес потрошача и обезбедити лојална конкуренција између органских произвођача.

Мере које је потребно предузети у циљу унапређења контролног система:

1) Успостављање боље сарадње између надлежног органа, инспектора за органску производњу и овлашћених контролних организација.

2) Повећање броја контрола органских производа у промету

3) Примена каталога неправилности и корективних мера у органској производњи и његово ажурирање у складу са новим прописима и потребама

ЦИЉ 5. УНАПРЕЂЕЊЕ ДОМАЋЕГ ТРЖИШТА ОРГАНСКИХ ПРОИЗВОДА

Интензивнији развој домаћег тржишта органских производа у Србији примећује се у последњих 5-7 година. То је пре свега видљиво на примеру отварања специјализованих пијаца, прво у Београду, па затим и у Новом Саду, формирања „органских кутака” у малопродајним објектима свих већих трговинских ланаца, оснивања специјализованих малопродајних објеката као и отварању тезги органских производа на појединим пијацама, затим, продаје путем интернета, а допринос развоју тржишта дали су и сајмови, фестивали и други догађаји. У Београду постоји и неколико ланаца специјализованих продавница. А током 2017. године један од великих трговинских ланаца основао је посебан ланац органских продавница у Београду, и од почетне три, сада већ има седам продавница. .

У Србији почиње да се развија и директна продаја, мада се још увек мали број произвођача бави овим видом пласирања својих производа. Колико органска храна и пиће добијају на значају говори и цињеница да су они постали и део понуде појединих ресторана, мада још увек у скромном обиму.

Видљив тренд на малопродајном тржишту је боља и разноврснија понуда органских производа, као и побољшана доступност органских производа путем ширења мреже малопродајних канала.

Иницијативе у сегменту малопродајног тржишта су наишле на позитиван одзив дела потрошача и постепено утичу на развој јавне свести и популарност органских производа и органске производње, мада је неповерење у органске производе такође присутно у делу јавности.

Међутим, и поред позитивних трендова на домаћем тржишту који су највидљивији у великим градовима попут Београда и Новог Сада, треба истаћи да је посматрајући на националном нивоу тржиште органских производа још увек слабо развијено. Разлози су многобројни, док су најзначајнији: (1) мања куповна моћ потрошача; (2) врло мали проценат становништва има формиране навике у исхрани у којима значајније место заузимају органски производи; (3) недовољан степен поверења потрошача да су органски производи произведени по прописаним методама; (4) слаба информисаност купаца о органским производима, као што је непознавање ознака органских производа; (5) још увек

слаба доступност органских производа у малопродајним објектима, као и (6) комплетно низак ниво јавне свести и знања како о органским производима, тако и о самој органској производњи и њеним бројним позитивним ефектима на заштиту животне средине и сл. Ипак потрошачи у Србији, као и у европским државама постају свеснији значаја квалитета намирница које конзумирају и заинтересовани су за оне намирнице које могу да им обезбеде сигурност у погледу одређених ризика од прехранбених производа.

Ово је показало истраживање које је 2019. године објавила Европска агенција за безбедност хране (ЕФСА).² Оно је спроведено у 28 држава чланица ЕУ, а накнадно и у 5 претприступних држава: Албанији, Црној Гори, Србији, Северној Македонији и Турској, са циљем да се установи свеукупно интересовање Европљана за безбедност хране, укључујући факторе који утичу на доношење одлука у вези са одабиром хране, главне канале информација, информисаност о ризицима у вези са храном, промене у понашању и ставовима услед тих сазнања.

Значајно је истаћи, да је истраживање показало да је становништво у Србији у значајној мери забринуто када су у питању ризици везани за одређене прехранбене производе, као што је присуство пестицида, адитива у храни, као и присуство антибиотика, хормона и стероида у месу. Према истраживању, Срби су подједнако забринути за своју исхрану као и испитаници у ЕУ, док су нешто забринутији када је у питању присуство генетички модификованих организама у храни или пићу.

Свесније категорије потрошача органских производа у Србији су на првом месту родитељи беба и мале деце, особе са појединим здравственим проблемима, али и све више припадници млађе генерације који су више обавештени, едуковани и заинтересовани за квалитет и порекло намирница, што се може видети из истраживања ставова потрошача о органским производима, које је Србија Органика спровела у периоду септембар - октобар 2020. године.

Истраживање је обухватило 496 особа, различите старосне структуре. Када су у питању предности које испитаници дају органским производима, здравствена безбедност се у свим старосним категоријама показала као значајна предност, као и мишљење да органски производи не садрже генетички модификоване организме, као и да се у њиховој производњи не користе синтетичко-хемијске супстанце, мада су особе између 25. и 50. година, нешто свесније ових предности у односу на најмлађу и најстарију старосну категорију. Контрола и сертификација органских производа је предност за коју се нешто мањи број испитаника у свим категоријама определио, у односу на три горе поменуте предности, док се мишљење да су органски производи укуснији определио највећи број припадника најстарије категорије, а најмање припадника најмлађег узраста испитаника.

---

² European Commission, European Food Safety Authority (2019). Food safety in the EU- Special Eurobarometer

Цена је свакако фактор који је највећа препрека по броју одговора испитаника за куповину органских производа, али и шира доступност односно увођење органских производа у асортиман малопродајних објеката потрошачима је врло важан фактор који може да допринесе већој куповини органских производа.

Неповерење је такође врло високо оцењено као фактор који утиче на опредељење потрошача за куповину органских производа.

Узроци неповерења су: недостатак знања о органској производњи и систему контроле и сертификације, као и бојазан да несавесни произвођач може пласирати конвенционални производ као органски.

Испитаници који су исказали неповерење према органским производима, сматрају да би унапређење система узорковања и хемијске анализе органских производа у значајној мери унапредило поверење и потрошача, и конзумирање органских производа. Један од налаза ГИЗ-ове студије „Анализа тржишта органских производа и успостављање маркетинг информационог система за органске производе“, је успостављање система узорковања на зеленим пијацама органских производа у Београду и Новом Саду. Према резултатима наведене студије, анализе би имале врло значајне ефекте на унапређење поверења потрошача у органске производе и довело да врло значајног унапређења промета органских производа у Србији.

На основу свега горе наведеног, даљи развој домаћег тржишта могуће је убрзати реализацијом националне промотивне кампање, која ће промовисати предности органске производње, органских производа и национални знак којим су ови производи обележени.

У циљ смањења цене органских производа, која се у протеклом периоду показала као један од главних препрека масовнијем конзумирању органских производа, потребно је пружити помоћ у повезивању произвођача и потрошача. На овај начин повећала би се директна продаја органских производа и тиме смањили пратећи трошкови произвођача у малопродаји, што би се и позитивно одразило на цену органског производа. С тим у вези, потребно је подржати организацију што већег броја посета органским газдинствима. Још један од начина да се органски произвођачи приближе потрошачима био би и мапирање произвођача са описом њихове понуде органских производа.

Увођење органских производа у исхрану у предшколским и школским установама је од изузетног значаја како за развој домаћег тржишта, тако и за бригу о квалитету исхране и развијању здравих навика најмлађих генерација. Овакве иницијативе се већ успешно спроводе.

Фондација „Новак Ђоковић“ је 2018. године почела реализацију пилот пројекта „Азбука добрих навика“, у сарадњи са Србија Органиком, који је потом у континуитету настављен и спроводиће се и на даље. У пилот пројекта је било укључено три

предшколске установе, а затим се у наредној фази још пет њих укључило. Пројекат је настао из потреба деце и родитеља у сарадњи и уз подршку предшколских установа на територији Србије, са циљем обуке и практичног усвајања добрих навика у исхрани, али и о брзи о природи и животној околини. У двориштима предшколских установа успостављају се и одржавају по свим принципима органске производње „добре баште“, са компостиштима у којима се деца упознају са природним процесима и учествују у свим радовима у башти, а такође учествују и у припреми и кувању obroka од производа које уберу у својим баштама. Поред тога, васпитачи и родитељи се едукују о принципима органске производње, а такође се организују и посете органским произвођачима.

Прва успешна иницијатива за увођење органских производа у исхрану деце у школским установама прокренута је од стране ЕУТА у оквиру реализације ЕУ пројекта „Strenth2Food“ 2016-2021, који се финансира из ЕУ програма Horizon 2020.

ЕУТА је подржала регистравање задруге органских произвођача „БиоЛогика“, Нови Сад са главним циљем да снабдева основне школе у Србији које имају своју кухињу са органским производима, а затим и друге јавне институције које се снабдевају преко јавних набавки.

Утврђено је да се укупан трошак јавне набавке хране једне школе на годишњем нивоу не повећава значајно заменом набавке конвенционалног за органско поврће (свега око 5% у просеку за већу јавну набавку). Ипак, ако би се увели и други органски производи у набавку разлика у трошку би била значајнија. Преговори са прво почели са школама у Београду и Новом Саду које су биле заинтересоване за ову тему.

У септембру прошле године ОШ Краљ Петар II из Београда је потписала уговор са задругом БиоЛогика и то је прва школа у Србији која набавља органско поврће и служи ручак припремљен од органских производа. Од маја ове године се очекује да још једна основна школа у Београду почне са набавком органског поврћа

У Новом Саду је отежано спровести исто, јер су цене производа у оквиру јавних набавки ограничене од стране Града Новог Сада.

Кроз горе поменути пројекат чији партнер је Министарство просвете, науке и технолошког развоја пружена је подршка изradi претходних анализа набавки школских установа и прописа који регулишу јавне набавке, припреми и адаптирању тендерске документације школа у циљу спровођења јавних набавки за органске производе. Осим оснивању задруге, пружена јој је и организациона и логистичка подршка.

Даљи план је сарадња не само са осталим школама, већ и са родитељима, али и са другим институцијама које се снабдевају преко јавних набавки.

Овако успешне моделе у предшколским и школским установама би требало применити и значајно проширити по целој Србији.

Од великог значаја за подршку даљем развоју тржишта органских производа је успостављање Система тржишних информација органске пољопривреде Србије.

Наиме, у Р. Србији је од 2003. године успостављен је Систем тржишних информација пољопривреде Србије (СТИПС) од стране МПШВ, који је успостављен као интернет портал.³

Све земље са развијеним тржиштем пољопривредних производа прате и јавно објављују цене и друге тржишне информације везане за пољопривредне производе. Министарства надлежна за послове пољопривреде и/или статистички заводи најчешће организују Маркетинг информациони систем у пољопривреди (МИС) Од значаја је да прикупљање тржишних информација води јавна институција која није укључена у трговање.

Анализе су показале да цене органских производа могу да се укључе у извештаје СТИПС-а.

СТИПС се заснива на прикупљању цена од стране 18 пољопривредних станица у Србији. Цене се прикупљају са 18 зелених пијаца, 5 кванташких пијаца, сточних пијаца, пољопривредних апотека, из већег броја кланица и млекара.

Успостављене су две групе извештаја:

- Национални извештаји, у којима може да се види само преовлађујућа цена;
- Детаљни извештаји, који садрже поред доминантне и минималну и максималну цену производа;
- Поред ценовних извештаја, објављују се и билтени, и то за воће и поврће, живу стоку, житарице и сточну храну, у којима се детаљно анализира стање на тржишту у наведеним областима на месечном нивоу.

Извори информација, врсте извештаја и периодика извештавања за органске производе

Извори референтних цена за органске производе би требало да у првој фази буду зелене пијаце. Основни услов да би се са једне пијаце извештавало о органским производима је довољна количина производа који су у понуди на пијаци, па би се у првој фази

---

³ Припремљено на основу података из студије: Ковачевић, Владо (2020), Анализа тржишта органских производа и успостављање маркетинг информационог система за органске производе. ГИЗ ПСД, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде.

извештавало са зелене пијаце „Блоку 44“ у Београду и зелене пијаце “Рибља пијаца” Нови Сад.

Предложене врсте извештаја за органске производе

У погледу врста извештаја у првој фази успоставили би се:

- 1) Детаљни недељни извештаји који садрже три врсте цена (минималне, доминантне и максималне);
- 2) Национални недељни извештаји (садрже само доминантне цене);
- 3) Билтени са месечном периодиком који садрже преглед тржишта органских производа.

Након прве фазе у којој би се успоставиле цене свежег органског воћа и поврћа, у другој фази успоставили би се извештаји за органске анималне производе.

Методологија прикупљања и обраде података

За сваки ценовни извештај неопходно је успоставити јасну методологију прикупљања и обраде података да би се на тај начин обезбедила упоредивост података у различитим периодима.

Посебан циљ при утврђивању методологије прикупљања цена органских производа је усаглашавање методологије прикупљања тржишних информација за органске производе са већ постојећом методологијом прикупљања тржишних информација за конвенционалне пољопривредне производе. Важност усклађивања ове две методологије је у упоредивости података за органске и конвенционалне производе.

Значај успостављања извештавања о ценама органских производа

Увођење маркетинг информационог система за органске производе у оквиру СТИПС-а имаће значајан ефекат на унапређење органске пољопривреде у Србији. Најзначајнији ефекти су:

- 1) На страни креатора аграрне политике у области органске пољопривреде МИС омогућава компарацију цена конвенционалних и органских производа и на основу тога прецизно дефинисане политике подстицаја органске производње кроз калкулацију пропуштене добити у органској производњи.

Увођење ценовних извештаја за органске производе, омогућава пољопривредницима да упореде цене конвенционалних и органских производа и на бази прецизних калкулација донесе пословне одлуке као улазак у органску производњу, проширење површина и сл.

- 2) На основу информацијама о кретању цена органских производа у претходним периодима пољопривредници праве план производње и доспећа органских производа.
- 3) На основу референтних цена органских производа у прошлом периоду могу се креирати дугорочни уговори са јасно прецизираном ценом, што сада није пракса.
- 4) На основу информација о кретању цена органских производа на локалним тржницама пољопривредници имају могућност пласирања производа на тржници са најповољнијим условима, наведено има позитиван макро ефекат јер доводи до брзог уравнотежења цена органских производа у земљи.
- 5) Успостављање референтне цене органских производа од великог је значаја за кредитирање органске пољопривреде. Тренутно кредитори немају референтне изворе цена када одређују вредност органских производа или приходе органских произвођача, што је значајна препрека у финансирању органске производње. Пракса је показала да се кредитори приликом финансирања конвенционалне производње у највећој мери ослањају на референтне цене СТИПС-а за конвенционалне производе па се ова пракса очекује и код органске пољопривреде.
- 6) МИС за органске производе је од значаја за осигурање органске пољопривредне производње, где се у случају настанка штете може израчунати висина штете на основу ценовних извештаја за органске производе.
- 7) МИС за органске производе је од значаја за спровођење јавних набавки органских производа где је неопходан услов постојање непристрасне референтне цене за набавку органског производа.
- 8) Увођење извештаја са референтним тржишним информацијама за органске производе важно је за решавање судских спорова у области органске пољопривреде. У постојећој пракси судови се ослањају у израчунавању вредности пољопривредних производа на информације са СТИПС-а, очекује се да ће се ова пракса наставити и да ће објављивање референтних цена органских производа имати значајан позитиван ефекат у овом сегменту.

Мере које је потребно предузети у циљу унапређење домаћег тржишта органских производа:

- 1) Организација националне промотивне кампање о предностима органске производње, органских производа и промоција националног знака за органске производе**
- 2) Организација посета органским газдинствима**
- 3) Мапирање органских произвођача са описом понуде органских производа**

- 4) **Подршка увођењу органских производа у исхрану у прешколским установама**
- 5) **Подршка увођењу органских производа у исхрану у школским установама**
- 6) **Успостављање методологије прикупљања и обраде података за органске производе у оквиру успостављања Система тржишних информација органске пољопривреде Србије**
- 7) **Успостављање предложених врста извештаја у оквиру Система тржишних информација органске пољопривреде Србије**
- 8) **Обука организација/институција које би радиле на прикупљању цена и података о органским производима у оквиру Система тржишних информација органске пољопривреде Србије**

ЦИЉ 6. КОНТИНУИРАНА ОБУКА ОРГАНСКИХ ПРОИЗВОЂАЧА И ОСТАЛИХ УКЉУЧЕНИХ У ЛАНАЦ ВРЕДНОСТИ

Обуке произвођача који се већ баве овом производњом у протеклом периоду су биле спорадичне и махом су биле организоване у оквиру различитих пројеката, чији су носиоци најчешће била удружења која се баве органском производњом, тако да немају континуитет.

Са друге стране, постојеће пољопривредне стручне службе Републике Србије (у даљем тексту: службе) чине бивше пољопривредне станице које су распоређене на територији целе Републике Србије чинећи јединствену мрежу, а свака служба је активна у свом региону. Сваке године посебним актом Владе утврђује се Годишњи програм развоја саветодавних послова у пољопривреди којим се прописује извор, распоред и начин коришћења средстава.

Службе запошљавају пољопривредне стручњаке из различитих области пољопривреде. Саветодавци за органску производњу нису уско профилисани у пружању услуга само из области органске производње већ су обично задужени и за још неке области. У зависности од године до године неке службе имају одређеног саветодавца специјализованог за органску производњу. Међутим, без обзира на то да ли је служба посебно одабрала саветодавца за област органске производње, саветодавци су оспособљени да пруже релеватну подршку и органским произвођачима. Ипак, било би неопходно и да саме службе промовишу своје услуге из области органске производње, јер органски произвођачи углавном нису упознати са могућности да могу њихову добити саветодавну подршку.

Саветодавци континуирано похађају обуке за усавршавање саветодаваца, међу којима су појединих година укључене и обуке из области органске производње. Обуке из органске производње би требале да буду у свим годишњим плановима за усавршавање саветодаваца.

Као специфична пољопривредна производња, ова област је веома захтевна са аспекта административног вођења документације и евиденције о производњи, а захтева и од самих произвођача да промене начин размишљања и приступ пољопривреди. Као и сви

чланови у ланцу вредности, потребно је сваког обучити и припремити за рад у органској производњи и са органским производима.

Као и сваки тип производње, и органска производња се развија и унапређује временом, а врло често и сами произвођачи проналазе сами решења за своје проблеме и недоумице. Овде је битно нагласити да су постојећи произвођачи најбољи едукатори нови примарних произвођача. Врло је важно користити и ширити мрежу контакта са осталим органским произвођачима у региону и Европи, кроз размену искустава и знања, се доприноси ширењу асортимана производа, али и унапређивању пракси и успешности бављења овом производњом.

Такође, врло је важно обезбедити обучену и квалитетну радну снагу у сектору органске производње, у циљу осигурања његовог даљег раста и развоја, како у примарној производњи тако и у сектору прераде. С обзиром да студенти пољопривредних и прехранбених факултета не добију довољно практичних знања током студирања, нарочито из области органске производње, чак и на факултетима где постоји студијски програм или предмети из ове области као и мастер програми, неопходно је успоставити сталне програме обезбеђивања стручне праксе из области органске производње.

Овакав програм, први ове врсте у Србији реализовала је Србија Органика током 2018. године уз подршку ГИЗ –а.

Програм је осмишљен је на такав начин да нуди професионалну праксу незапосленим дипломцима и / или старијим студентима (на завршној години и близу дипломирања). Кроз обављање стручне праксе која је реализована на органским газдинствима и у предузећима, као и у овлашћеним контролним организацијама, практиканти имају прилику да унапреде и практично примене знања и вештине стечене током студирања. С друге стране, послодавци, који имају потребу за квалификованом радном снагом, нарочито у руралним подручјима, имају прилику да практично обуче приправнике у складу са потребама свога пословања, уз могућност и да им по завршетку праксе понуде даље ангажовање или запослење. Програм додатно и подстиче запошљавање младих и развој руралних средина.

Мере које је потребно предузети у циљу континуиране обуке органских произвођача и осталих укључених у ланац вредности:

- 1) Обука из области: технологије и метода органске производње, технологије прераде, маркетинга, тржишта**
- 2) Промоција саветодавних услуга**

3) Организовање студијских посета у иностранству
4) Организација посета сајмовима у иностранству
5) Организација програма стручне праксе

ЦИЉ 7: ПОДРШКА УНАПРЕЂЕЊУ ФОРМЛНОГ ОБРАЗОВАЊА ИЗ ОБЛАСТИ ОРГАНСКЕ ПРОИЗВОДЊЕ У ОКВИРУ СРЕДЊИХ ПОЉОПРИВРЕДНИХ ШКОЛА

У Србији има 38 средњих пољопривредних школа. У већини школа сваке године уписују се и одељења за пољопривредног техничара.

Школске 2010/2011 године су, на иницијативу Националног удружења Србија Органика, а у сарадњи са Заводом за унапређивање образовања и васпитања припремљени образовни планови и програми из области органске производње које су од школске 2011/2012 прихватиле све пољопривредне школе као изборне предмете. Уведени су следећи предмети: органско повртрство, органско ратарство, органско воћарство и органско сточарство као изборни предмети, у оквиру програма за четворогодишњи образовни профил - пољопривредни техничар. Изборни предмети органске пољопривреде су у средње пољопривредне школе први пут уведени као изборни од другог разреда. Облик предвиђене наставе је био 64 часа теоријске наставе.

Током 2014. и 2015. године је у оквиру ФАО пројекта у сарадњи са Заводом за унапређивање образовања и васпитања извршена је промена облика реализације изборних предмета из области органске производње, када је настава подељена у два дела, теоријски и практични, с тим да је 40 часова предвиђено за теоријску, а 24 часа за практичну наставу у виду вежби. Теоријски део се изводи у учионици или одговарајућем кабинету, док се практични део одвија на експерименталним органским засадима на школском имању.

У време када су наставни план и програм из области органске производње усвојиле све средње пољопривредне школе, указала се потреба за едукацијом професора школа из области органске производње, па је Србија Органика, у периоду од 2011. до 2018. године, добила акредитацију од стране Завода за унапређивање образовања и васпитања, за модул „Органска пољопривреда“, а касније и за модул „Прерада органске хране“. Србија Органика је успешно спровела програм акредитоване и лиценциране обуке у које су биле укључене све области и теме из органске производње и прераде уз финансијску подршку ГИЗ –а. У обукама су учествовали професори из свих пољопривредних школа са

територије Србије. Током 2014. године реализована је још једана обука професора из средњих пољопривредних школа, у оквиру ФАО пројекта.

С обзиром да већина ученика долази из пољопривредних породица и да ће значајан број њих остати на својим газдинствима и бавити се пољопривредом, важно је да се током целог школовања кроз стручне предмете упознају са ситемом органске производње, како им методе ове производње не би била непознаница. Значајно је да се органска производња поред изборних предмета уврсти и у обавезни део програма наставе и учења, што значи да би у оквиру обавезног дела програма наставе и учења ученици стекли одређена знања и вештине из области органске производње.

На овај начин обука коју пролазе произвођачи који намеравају да се укључе у органску производњу, за ученике из пољопривредних средњих школа не би била неопходна.

Што се тиче наставних средстава, професорима недостаје литературе, квалитетних уџбеника о одређеним питањима. До сада су професори стекли опште знање, али свакако се мора наставити са континуираном и практичном обуком. Професорима недостаје практично знање, па би било добро повезати школе са органским пољопривредницима како би добили ону другу компоненту у настави - практично искуство.

Такође, потребно је додатно мотивисати професоре да почну да се баве и тематиком органске производње. Професори треба да се припреме за нови предмет, који захтева више времена за истраживање, припрему и преглед литературе. Овај додатни рад се не плаћа, и професори немају мотив да нови предмет учине занимљивим и прихватљивијим ученицима. Спровођење новог наставног плана и програма у вези са изборним предметима је на добровољној бази. Да би похађали часове из органске пољопривреде, ученици треба да буду мотивисани и заинтересовани за овај предмет од стране својих професора.

Тренутно су за школе доступни неки приручници и две књиге о органској пољопривреди који пружају читаоцима опште информације, али конкретније информације још увек недостају и не могу се лако наћи. Уџбеници који се већ користе у неким суседним земљама, могу се модификовати и искористити за нове наставне планове и програме.

Органску пољопривреду треба још више промовисати у пољопривредним школама. Професори из средњих пољопривредних школа су генератори који су главни фактор утицаја на ученике при одабиру органске пољопривреде као изборног предмета.

Мере које је потребно предузети у циљу укључивања органске производње у наставне планове и програме средњих пољопривредних школа:

- 1) Уврстити органску производњу у обвезни део програма наставе и учења**
- 2) Унапређење наставних планова и програма формалног и неформалног образовања**
- 3) Обезбеђивање одговарајућих уџбеника и стручне литературе у складу са планом и програмом образовних установа, институција и организација**
- 4) Континуирано унапређење знања наставно – образовног и стручног кадра**
- 5) Промоција органске производње међу ученицима средњих пољопривредних школа**

ЦИЉ 8: ПОДСТИЦАЊЕ ИСТРАЖИВАЊА И ИНОВАЦИЈА У ОРГАНСКОЈ ПРОИЗВОДЊИ

Према Стратегији паметне специјализације у Републици Србији за период од 2020. до 2027. године, дефинисано је да српска економија у великој мери буде утемељена на економији заснованој на знању и иновацијама. Једна од кључних приоритетних области стратегије је ХРАНА ЗА БУДУЋНОСТ где је већи број циљева сагласан са циљевима Стратегије развоја пољопривреде и руралног развоја за период од 2014. до 2024. године. Органска производња је препозната од стране Комисије Европске уније, која је наменила 30 % буџета истраживачким и иновационим акцијама у пољу пољопривреде, шумарства и руралних подручја, где би чак 13 тема биле специфичне или релевантне за органски сектор.

Истраживања ће, између осталог, обухватити промену понашања пољопривредника и потрошача, повећање приноса усева, генетски биодиверзитет и алтернативе спорним производима. У том контексту, Комисија ће ојачати координацију националних програма истраживања и развоја органске хране и пружити нове могућности, путем предложене мисије Horizon Europe за период од 2021 до 2027. године, где ће чак 28,65 милијарде евра од 95,5 милијарде евра бити намењено истраживањима и иновацијама која су везана за климатску неутралност; биодиверзитет; одрживо и кружно управљање природним ресурсима (здрава земљишта); одржива примарна производња; иновативни приступи који покрећу одрживост; посматрања животне средине и алате који омогућавају одрживост. Ширење резултата истраживања и иновација биће подстакнуто кроз Европско партнерство за иновације (European Innovation Partnership (AGRI)) и Пољопривредни систем знања и иновација (Agriculture Knowledge and Innovation System (AKIS)) како би се промовисало општи пораст органских горенаведених показатеља у свим државама чланицама.

С тим у вези, у претходном периоду знатно је порасло учешће научних тимова из Републике Србије у програмима финансираним из ЕУ фондова Хоризонт 2020 (Horizon 2020). Република Србија бележи веома ниска улагања пословног сектора у истраживање и развој, на шта, у одређеној мери, утиче и структура привреде у којој доминирају нискотехнолошка индустрија и услуге (финансијске и телекомуникационе). Наиме, укупни издаци за истраживање и развој (R&D) као проценат БДП-а у 2018. години износили су 0,92%, што је значајно мање у односу на просек земаља Европске уније, који је у истој години износио 2,06%.

Ипак према стратегији „од њиве до стола“ (The Farm to Fork Strategy (European Commission (EC)) захваљујући прилагођеним саветодавним услугама пољопривредници ће добијати повратне информације и смернице, а њихово искуство доприносиће европском партнерству за иновације и истраживачким пројектима. Пољопривредници који се укључе у систем тако ће побољшати своју одрживост и повећати приходе. Смернице које су обухваћене овом стратегијом садржане су и у пројекту R&I програма Horizon Еигоре под насловом: „Комбиновање екосистемских услуга: механизми и интеракције за оптималну заштиту усева, унапређивање полинације и продуктивности (EcoStack)“ који се у једном делу, проводи од стране домаћих истраживача а односи се на унапређење екосистемских услуга са фокусом на одрживост производње и биодиверзитета пре свега на услуге опрашивања усева и биолошке контроле штеточина, уз минимизирање штетних утицаја пољопривреде на животну средину и пчеларство и обезбеђивање профитабилности пољопривредне производње.

Мере које је потребно предузети у циљу унапређења постојећих истраживања и иновација у области органске производње:

- 1) Повезивање истраживачког сектора са различитим врстама оператера у органској производњи**
- 2) Истраживање и развој технологија, процеса, услуга и производа заснованих на методама органске производње**
- 3) Интезивнија сарадња између истраживачког и саветодавног сектора (пројекти, радови, сајмови, брошуре, монографије и сл.)**
- 4) Транспарентност истраживања и добијених резултата**
- 5) Институционална подршка истраживањима од стране владиног и невладиног сектора**
- 6) Привлачење додатних извора финансирања путем интеграције српских истраживачких програма у регионалне и интернационалне истраживачке програме**

ЦИЉ 9: ОЧУВАЊЕ, ЗАШТИТА И УНАПРЕЂЕЊЕ БИОДИВЕРЗИТЕТА ПРИМЕНОМ МЕТОДА ОРГАНСКЕ ПРОИЗВОДЊЕ

Губитак биљних и животињских врста широм света и нарушавање животне средине највећим делом је резултат конвенционалне производње (акумулација пестицида, деградације земљишта, губитак генетске разноликости (биодиверзитета - биолошких ресурса), ерозије земљишта, екстремни хидролошки догађаји, итд.). Агроекосистеми, у једну биолошки богату, плодну оазу, уз увођење индустријске пољопривреде, претварају у исту у пустињу.

Поједине органске фарме су мале банке како локалног, тако интернационалног агробиодиверзитета. На њима се неретко могу наћи старе аутохтоне сорте биљака и раса животиња, бољих карактеристика према еколошким и тржиним условима. Што је велика предност у времену садашњем, пре свега због очувања, заштите и унапређења постојећег биодиверзитета, као и могућности стварања нових или побољшаних сорти биља и раса животиња.

Увођењем и унапређењем неких од органских метода (гајење међуусева, покровних усева, цветних појасева, врста за зеленишно ђубрење и сл.), уводимо и одређене старе сорте и популације чиме штитимо природне ресурсе, пре свега земљишта као основе одрживог развоја пољопривреде али и целокупног друштва, опрашивача без којих око 80 % биљака не би постојало. Велики број биљака утиче на пречишћавање воде, штити од поплава и врши секвестрацију угљеника, чиме њихове екосистемске услуге на годишњем нивоу вреде 125-140 билиона долара годишње, што је према ОЕCD-у (Organisation for Economic Co-operation and Development) за један и по пут више од глобалног БДП-а.

С тим у вези у мају 2020. године Европска комисија је донела Стратегију о биодиверзитету, која би по различитим основама требало да „откључа“ 20 милијарди евра годишње за очување биодиверзитета и заштиту природе. Према Стратегији за заштиту биодиверзитета до 2030. године Европска унија планира да осигура да најмање 25% пољопривредног земљишта, уместо тренутних 8%, да буде сертификовано органском производњом. С друге стране, друга донета стратегија „од њиве до стола“ (The Farm to Fork Strategy (European Commission (EC))) поставља нови приступ, јер производња, прерада, малопродаја, паковање и транспорт хране дају велики допринос загађењу ваздуха, земљишта и воде и емисијама гасова са ефектом стаклене баште и има дубок утицај на биодиверзитет.

У Акционом плану за развој органске производње Европске уније - “Action Plan for the Development of Organic Production”, наводи се да одрживи и отпорни сектор пољопривреде и аквакултуре зависи од побољшања биодиверзитета, што је основа за здрав екосистем и пресудно за одржавање циклуса хранљивих материја у земљишту, ресурсима чисте воде и одржавању садашње и евентуалном повећању бројности

опрашивача (полинатора). Повећана биолошка разноликост омогућава пољопривредницима да се боље прилагоде климатским променама. Органски сектор је по својој природи оријентисан ка вишим еколошким стандардима, уграђеним у његове циљеве и принципе. Са порастом глобалне температуре и повећањем временске непредвидљивости, у борби против климатских промена, важно је појачати улогу коју пољопривреда, укључујући органску. Опсежне пољопривредне праксе и употреба обновљиве енергије уместо фосилних горива пружају сектору органске пољопривреде могућност да води пут ка бољој употреби ресурса и смањењу отпада и емисија угљеника. Овај акциони план фокусиран је искључиво на промоцију органске пољопривреде и њен допринос одрживости. Улога органске производње у одржавању здравог екосистема, заштити биодиверзитета, постојању природних предатора и очувању еколошке равнотеже је добро препозната. Уредба 2018/848 о органској производњи уводи специфичне циљеве и сродне принципе за заштиту биодиверзитета, што ће додатно ојачати улогу органских пољопривредника као промотера очувања биодиверзитета. Међутим, органска производња такође има потенцијал да побољша свој утицај на животну средину.

Према Националној стратегији одрживог развоја („Службени гласник РС“, бр. 57/2008) општа карактеристика биолошке разноврсности у Републици Србији јесте да је она по квалитету богата, а по квантитету сиромашна, тј. да се одликује сразмерно великим генетичким, специјским и екосистемским диверзитетом, али да су биолошки ресурси, потенцијални или они који се у већој или мањој мери користе, релативно ограничених капацитета.

Зарад обезбеђења профита, непажње или нечег трећег у Републици Србији се уништавају природни ресурси, недовољно се води рачуна о прописаним мерама заштите биљног и животињског света, предела и геолошког наслеђа (или се пак оне у великом броју случајева с намером непоштују), недовољна улагања државе у очување постојећег биодиверзитета, драстично се мењају услови станишта, најчешће је то промена намене шумског и пољопривредног земљишта и томе слично. Нажалост често је у пракси присутно илегално и/или нестручно сакупљање појединих комерцијалних врста (печурке, лековито биље итд.) чиме се доводи у питање опстанак појединих врста. За разлику од такве праксе, органска пољопривреда (која искључује употребу вештачких ђубрива, синтетичких пестицида, биљних регулатора раста и адитива у храни за животиње), чува биодиверзитет биљних и животињских врста, развија фармерски тип производње и природну животну средину. Ова производња је организована у складу са веома строгим стандардима, захтева строгу контролу производње и висок степен стручности у раду. У свим развијеним земљама, органска производња је у експанзији. За овакву производњу неопходна је подршка државе, уз одговарајуће субвенције као што је пракса у земљама у окружењу, и јака куповна моћ и обавештеност потрошача су од великог значаја за даљи развој и унапређење органске производње.

У органској производњи се користе методе које на најбољи могући начин чувају биодиверзитет биљака, животиња и земљишта, одржавају и повећавају плодност земљишта, штите природне ресурсе од загађења, спречавају ерозију и у највећој мери налажу искључивање употребе улазних инпута ван фарме. Успостављањем ових метода чува се биљни и животињски фонд, природна плодност земљишта, боље се располаже влагом, лакше се врши контрола корова, а могу се подстицати и процеси биоконтроле штетних патогена, нематода и инсеката.

Мере које је потребно предузети у циљу очувања, заштите и унапређења биодиверзитета применом метода органске производње:

- 1) Практична примена појединих органских метода на органским демо фармама а које утичу на очување и унапређење биодиверзитета и заштите животне средине**
- 2) Подршка увођењу зелених плаћања за проведене зелене праксе (угари, покровни усеви, цветни појасеви и сл.)**
- 3) Спроводи се обуке које су усмерене ка дугорочном очувању биодиверзитета и заштите животне средине**
- 4) Израда брошуре за произвођаче о биодиверзитету и методама које га штите и унапређују**
- 5) Промоција стратешких докумената у вези органске производње и биодиверзитета**

ЦИЉ 10: ПОКРЕТАЊЕ ОРГАНСКЕ ПРОИЗВОДЊЕ У ЗАШТИЋЕНИМ ПОДРУЧИЈИМА

Заштићена подручја не представљају само важне инструменте очувања биодиверзитета, него садрже и огроман потенцијал социјалног и економског развоја. Заштита природе спроводи се нарочито одрживим коришћењем природних ресурса, и заштићених природних добара и контролом њиховог коришћења успостављањем система управљања.

У заштићена подручја у складу са Законом о заштити природе ("Сл. гласник РС", бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010 - испр., 14/2016 и 95/2018 - др. закон), спадају строги резерват природе, специјални резерват природе, национални парк, споменик природе, заштићено станиште, предео изузетних одлика и парк природе.

Према учешћу заштићених површина у укупним, Република Србија спада у земље са средње нижим степеном заштите. У Републици Србији је проглашено пет националних паркова, 17 паркова природе, 18 предела изузетних одлика, 72 резервата природе, 313 споменика природе (ботаничког, геолошког и хидролошког карактера) и 43 подручја од културно-историјског значаја (простори око непокретних културних добара и знаменита места).

На заштићеном подручју успостављају се режими заштите I степена, II степена и/или III степена. Пољопривредно земљиште унутар заштићених подручја и у њиховом непосредном окружењу (дефинисана актом о заштити као заштитна зона) треба да буду приоритетне површине за организовање органске производње. У том циљу би требало сачинити Програм органске производње у заштићеним подручјима са одређивањем приоритетних површина за организацију производње. Оквире за активност разрадити кроз пилот пројекте, а затим израдити водич за пољопривредне произвођаче како би им се приближио програм и процедуре.

Мере које је потребно предузети у циљу иницирања органске производње у заштићеним подручјима:

- 1) Обука управљача заштићених подручја о органској производњи**
- 2) Израда водича и програма органске производње за различита заштићена подручја**
- 3) Израда водича за произвођаче**
- 4) Промовисање заштићених подручја у контексту могућности спровођења органске производње**

ЦИЉ 11. ПОДРШКА ИЗВОЗУ ОРГАНСКИХ ПРОИЗВОДА

Највећи део произведених сертификованих органских производа у Србији се извози. Подаци о вредности извоза константно расту из године у годину. Почев од 2012. године, подаци о извозу органских производа постали су део информационог система Управе царина. На основу ових података могуће је пратити податке о врсти, количини и вредности извезених органских производа са територије Републике Србије.

Табела 4: Вредност извоза органских производа (2012-2020)

Година	Вредност извоза (у мил. €)
2012.	3,74
2013.	10,7
2014.	11,2
2015.	19,6
2016.	18,9
2017.	23,1
2018	27,4
2019	29,7
2020	37,5

Извор података: Управа царина

Према подацима Управе царина, у 2020. години вредност извоза органских производа износила је 37,5 милиона евра, што је скоро 30% више у односу на 2019. годину. Највећа вредност извоза је остварена са Немачком (11 мил.евра), затим са Сједињеним Америчким Државама (5,8 мил. евра), Холандијом (5 мил.евра), Канадом (2,3 мил.евра), Француском (2,5 мил.евра). По врсти производа, највећу вредност извоза остварила је замрзнута малина (21,5 милион евра), замрзнута купина (3,5 мил. евра) и замрзнута вишња (1,2 мил. евра).

Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде поред директних плаћања по хектару и грлу стоке/кошници, предвидело је и подстицаје за рефундирање трошкова контроле и сертификације у органској производњи, у складу са Правилником о подстицајима за спровођење активности у циљу подизања конкурентности кроз сертификацију система квалитета хране, органских производа и производа са ознаком географског порекла („Сл. гласник РС”, бр. 39/18 и 17/21). На основу поменутог правилника подстицаји се могу остварити за рефундирање дела трошкова контроле и сертификације у складу са националним прописима за органску производњу. С обзиром да је органска производња у Србији већим делом орјентисана ка извозу, и да велики број произвођача своју производњу сертифициује у складу са ЕУ и САД прописима (National Organic Program - NOP), како би своје производе могли да пласирају на ова тржишта, потребно је у поменути правилник уврстити и могућност рефундирања трошкова насталих сертификацијом у складу са овим прописима.

Промоција српских извозника органских производа и њихово учешће на регионалним и међународним сајмовима, помоћи ће у освајању нових тржишта и ширењу њихових пословних веза и односа.

Мере које је потребно предузети у циљу подршке извоза органских производа и унапређења контролног система:

- 1) Рефундирање дела трошкова контроле и сертификације у складу са стандардима ЕУ и НОП за органску производњу**
- 2) Подршка учешћу домаћих произвођача и извозника на регионалним и међународним сајмовима за органску производњу**

ЦИЉ 12: ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА И ПРАЋЕЊЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ ЦИЉЕВА И МЕРА ДЕФИНИСаниХ ПРОП – ом

План за развој органске производње је документ који може бити реализован и унапређен израдом детаљног плана активности, са дефинисаним индикаторима и очекиваним резултатима.

Мере које је потребно спровести у циљу имплементације и праћења реализације циљева и мера:

- 1) МПШВ именује одговорну особу за праћење реализације Плана за развој органске производње**
- 2) Израда детаљног плана активности за реализацију мера плана са дефинисаним индикаторима и очекиваним резултатима**
- 3) Израда шеме за праћење достигнутих резултата НАП – а укључујући и основну вредност индикатора**
- 4) Припрема ревизије Плана за следећу фазу**

SWOT анализа

Приказ сектора органске производње у Републици Србији идентификује бројне позитивне трендове и указује да се многи учесници у ланцу вредности труде да напредују на путу развоја. Док бројни фактори указују на велики потенцијал за развој органске производње, одређен број важних препрека и проблема још увек стоји на путу и морају се превазићи. Неке од главних препрека су: ограничење капитала на свим нивоима вредносног ланца, слаба организација учесника дуж тог ланца, слаба ефикасност производње, прераде и маркетинга.

Са друге стране, Србија је на путу ка Европској унији и имплементирање програма ИПАРД II омогућава инвеститорима да више од 60% њихових инвестиција буде финансирано кроз фондове ИПАРД. Сектор органске производње жељно ишчекује имплементацију Агроеколошко - климатске мере и мера органске производње, кроз ИПАРД III, кроз коју ће органски произвођачи у биљној производњи имати могућност остваривања подстицаја значајно виших од националних и уговорени су у дугорочном периоду (петогодишњи).

SWOT анализа сектора органске производње у Републици Србији, која је представљена у прилогу води ка закључку да постоје како бројне предности тако и препознате бројне могућности овог сектора, али и да је суочен са многим претњама које ће представљати изазов на даљем путу напретка, и који се морају превазићи у циљу потпуног искоришћавања предности и великог потенцијала који сектор има.

Табела 5: SWOT анализа сектора органске производње у Србији

Предности	Недостаци
<ul style="list-style-type: none"> • Тренд развоја сектора • Агро-еколошки ресурси • Реализовано више од 50% циљева Плана за развој органске производње 2015-2020. • Унапређен законодавни и институционални оквир • Унапређен контролни систем • Ажуриране листе за СЗБ и СИБОЗ • Унапређене мере подршке (субвенције) • Веће површине неконтаминаног пољопривредног земљишта које није у систему интезивне обраде што убрзава и олакшава конверзију • Декларацију против гмо потписало 136 градова и општина у Р. Србији • Интересовање међународних донатора • Органска производња укључена у формално образовање у пољопривредним средњим школама и на факултетима • Спроведене едукације професора средњих пољопривредних школа • Постојање истраживачког сектора (факултети, институти и сл.) • Присутна велика биолошка разноликост, како у биљном, тако и у животињском свету. • Уговори о слободној трговини (ЕФТА, ЦЕФТА, ЕУ, Евроазијска унија, Турска) • Спровођење мера у оквиру ИПАРД II • Потражња за органским производима је у порасту • Успостављене добре трговинске везе са 	<ul style="list-style-type: none"> • Мали сектор • Недовољно постизање ефикасност и производње, нарочито код мањих произвођача • Недовољна сарадња учесника у ланцу вредности • Мере подршке немају континуитет и дугорочнији план • Услови за остваривање подстицаја за органску производњу нису посебно прописани, већ подлежу општим условима • Недостатак саветодавног сектора који би био уско окренут подршци органским произвођачима • Недовољна комуникација између истраживачког и саветодавног сектора • Недостатак систематске и континуиране едукације • Недостатак знања из области органске производње код произвођача • Недовољна заинтересованост за удруживање органских произвођача • Недостатак радне снаге у сеоским подручјима • Мали број активних регионалних/локалних удружења • Пољопривредна газдинства не могу да се региструју у Централни регистар објеката који води МПШВ, и не могу да сертифицикују ни пласирају прерађене органске производе у малопродаји. • Нерегулисано право пречег при закупу земљишта за органске произвођаче

тржиштем ЕУ (нарочито у Немачкој, Француској, Италији, Холандији, Аустрији)

- Активан рад Националног удружења

- Слаба едукованост потрошача
- Слаба куповна моћ становништва
- Недовољно развијена свест становништва о предностима органске пољопривреде
- Неповерење у органске производе
- Непрепознатљивост ознака органских производа
- Недостатак иницијатива за увођење органских оброка/ужина у државне предшколске установе

Могућности

- Повећање тражње за српским органским производима на међународном тржишту
- Повећање обима производње
- Развијање органске повртарске и производње лековитог и зачинског биља
- Развој прерађивачке индустрије
- Локалне самоуправе активне у креирању планова и мера за развој органске производње
- Развој истраживања и иновација са циљем добијања нових технологија и производа
- Интезивнији развој органске пољопривреде у заштићеним природним добрима
- Развоја сеоских подручја кроз развој органске производње
- Могућност развоја агротуризма на органским газдинствима
- Унпређење технологије производње код малих и средњих произвођача
- Повећање продуктивности производње
- Веће запошљавање младих у сектору и омогућавање стицања знања и вештина кроз програме стручне праксе
- Приметан тренд повратка младих у село и отпочивање породичних пољопривредних послова
- Креирана база органске производње за пословно удруживање коју је израдила Србија Органика
- Реализација мере подршке органској производњи кроз ИПАРД III

Претње

- Непрепознатљивост сектора на политичком нивоу као значајне снаге пољопривредног развоја
- Стагнација сектора услед недовољне подршке са свих нивоа
- Неefикасна примена новог законодавног оквира који ће бити усклађен са новом ЕУ регулативом и који предвиђа измене устаљених пракси
- Сектор неће моћи да изгради међународне везе и неће направити продор на одговарајућа тржишта
- Извоз се неће повећавати због развоја органске пољопривреде у другим земљама које нуде сличан спектар производа
- Убрзани губитак биодиверзитета и плодности земљишта
- Ресори заштите животне средине, здравства и просвете се неће укључити у подршку развоју органске пољопривреде и промоцију органске производње
- Улагање у развој органске производње неће бити препознато од стране локалних самоуправа
- Настављање тренда депопулације сеоских подручја
- Неудруженост произвођача
- Неуспостављена сарадња дуж ланца вредности
- Биће немогуће мобилисати домаће и међународне инвестиције
- Изостајање масовнијег запошљавања младих у сектору

<ul style="list-style-type: none"> • Примена научно – истраживачких пројеката у пракси • Унапређење трансфера знања • Интезивнији развој домаћег тржишта органских производа • Успостављање референтне цене и ценовних извештаја за органске производе у оквиру СТИПС-а • Популаризација органских производа у предшколским и школским установама • Спровођење националне промотивне капање • Развој маркетинга органских производа 	<ul style="list-style-type: none"> • Велики број увезених производа на домаћем тржишту којима домаћи производи нису конкурентни • Недовољно знање и неповерење потрошача у органске производе ће успорити интезиван развој домаћег тржишта • Куповна моћ становништва неће порастати
--	---

Табела 6: Процена нивоа достигнутих (реализованих) циљева Плана за развој органске производње усвојен је као интегрални део Националног програма руралног развоја од 2018. до 2020. године

Циљ 1: Подршка органској производњи као саставном делу националне пољопривредне политике и политике руралног развоја			
РЕАЛИЗАЦИЈА МЕРЕ	ПОТПУНА	ДЕЛИМИЧНА	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА
1) Укључивање представника сектора органске производње у све релевантне радне групе МПЗЖС и осталих министарстава		X	
2) Сарадња МПЗЖС са другим министарствима у циљу повезивања законодавног оквира о органској производњи са другим релевантним прописима и стратешким документима			x
3) Обезбеђивање адекватних и континуираних		X	

мера подршке и већег износа подстицаја за подршку развоју органске производње			
4) Почетак реализација ИПАРД програма и мере за органску производњу			x
5) Израда програма органске производње у заштићеним подручјима са одређивањем приоритетних површина за организацију производње			x
Циљ 2: Хармонизација законодавног оквир за органску производњу у складу са законодавством ЕУ			
РЕАЛИЗАЦИЈА МЕРЕ	ПОТПУНА	ДЕЛИМИЧНА	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА
1) Континуиран рад на хармонизацији законодавног оквира са законодавством ЕУ	x		
2) Креирање свеобухватног и ефикасног система за прикупљање података и одговарајуће базе података о органској производњи у складу са захтевима ЕУ	x		
3) Унапређење базе података о доступном семенском и садном материјалу за органску производњу у складу са захтевима ЕУ		X	
Циљ 3: Институционални развој			
РЕАЛИЗАЦИЈА МЕРЕ	ПОТПУНА	ДЕЛИМИЧНА	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА
1) Јачање институционалних капацитета МПЗЖС у циљу развоја органске производње у складу са прописима ЕУ	x		
2) Развој институционалних капацитета невладиних организација укључених у сектор органске производње (уније, локална удружења, задруге, кластери, центри за органску производњу)		X	
3) Јачање институционалних капацитета Националне асоцијације (НАСО), у циљу испуњења њене функције као кровне организације		x	
4) Подршка интересном удруживању у сектору органске производње (удружења произвођача, кластери и задруге)		X	
5) Интезивније учешће агенције SIЕРА и VIP у привлачењу страних инвестиција у области ОП		X	
Циљ 4: Успостављање оперативног и усаглашеног система контроле и сертификације у органској производњи са стандардима ЕУ			
РЕАЛИЗАЦИЈА МЕРЕ	ПОТПУНА	ДЕЛИМИЧНА	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА
1) Подршка Акредитационом телу Србије (АТС) у циљу усклађивања са захтевима за акредитацију у области органске производње и Упутством за увоз органских производа у ЕУ (сертификација производа) и повезаним областима (тестирање и калибрација)	x		
2) Унапређење компетентности овлашћених контролних организација у циљу испуњавања захтева ЕУ у складу са Упутством за увоз органских производа у ЕУ и стицања специфичних знања	x		

3) Подршка МПЗЖС у процесу приступања Републике Србије ЕУ листи трећих земаља			x
Циљ 5: Приступачан и захтевима тржишта окренут саветодавни сектор			
РЕАЛИЗАЦИЈА МЕРЕ	ПОТПУНА	ДЕЛИМИЧНА	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА
1) Идентификовање капацитета пољопривредних саветодаваца за органску производњу		X	
2) Избор пољопривредних саветодаваца према дефинисаним квалификационим критеријумима за органску производњу		X	
3) Израда и увођење модела за функционисање рада пољопривредних саветодаваца за органску производњу		x	
4) Континуиране обуке пољопривредних саветодаваца за органску производњу	x		
5) Едукативна и промотивна улога саветодаваца у развоју органске производње		x	
6) Успостављање модела за трансфер резултата пројеката научно-истраживачких организација према органским произвођачима			x
Циљ 6: Успостављање примењених истраживања у области органске производње и прераде			
РЕАЛИЗАЦИЈА МЕРЕ	ПОТПУНА	ДЕЛИМИЧНА	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА
1) Израда Стратегије развоја истраживања у органској производњи са дефинисаним приоритетима (агробиодиверзитет, генетички ресурси, генетика и оплемењивање биља, производња органског семена и садног материјала, средства за заштиту и исхрану биља, системи узгоја биљака и животиња, технологија прераде, социо – економски аспекти)	x		
2) Подршка сарадњи између истраживачких институција (факултета, института, истраживачко – развојних центара, ПССС) и заинтересованих физичких и правних лица		x	
3) Подршка увођењу нових технологија у органској производњи и преради		x	
4) Интензивирање међународне сарадње кроз размену и умрежавање истраживача са универзитета и института из Републике Србије са истраживачима у земљама ЕУ и света, које су препознатљиве по развијеној органској производњи		x	
5) Укључивање националних истраживачких институција у тренутно актуелне истраживачке пројекте		x	
6) Извођење примењених истраживања у циљу унапређења органске производње		x	
Циљ 7: Унапређење органске производње кроз званично образовање			
РЕАЛИЗАЦИЈА МЕРЕ	ПОТПУНА	ДЕЛИМИЧНА	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА

1) Унапређење наставних планова и програма формалног и неформалног образовања из области органске производње		x	
2) Обезбеђивање уџбеника и стручне литературе у складу са планом и програмом образовних установа, институција и организација		x	
3) Унапређење знања наставно – образовног и стручног кадра у области органске производње		x	
4) Интензивирање сарадње између домаћих и иностраних универзитета и других научно – образовних и стручних институција и организација		x	
Циљ 8: Развој домаћег тржишта органских производа			
РЕАЛИЗАЦИЈА МЕРЕ	ПОТПУНА	ДЕЛИМИЧНА	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА
1) Израда анализе националног тржишта органских производа (тренутно стање и потенцијали)	x		
2) Успостављање добро снабдених и организованих локалних продајних места (пијаце и мале продавнице), и већа учесталост пијачних дана		x	
3) Повезивање са ланцима супермаркета који имају могућност значајнијег пласмана органских производа.	x		
4) Успостављање ефикасне интернет берзе понуде и потражње органских производа			x
5) Интензивирање едукативно-промотивних кампања којима ће се утицати на јачање свести потрошача		x	
Циљ 9: Раст извоза органских производа			
РЕАЛИЗАЦИЈА МЕРЕ	ПОТПУНА	ДЕЛИМИЧНА	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА
1) Успостављање система праћења потреба иностраних тржишта, тржишних трендова, цена и актера на тржишту			x
2) Обука из области маркетинга за компаније које планирају наступ на иностраним тржиштима	x		
3) Активније учешће агенције СИЕПА у промоцији извоза органских производа			x
4) Подршка учешћу српских произвођача и извозника на регионалним и међународним сајмовима за органску производњу		x	
Циљ 10: Стварање повољнијих услова за производњу и прераду органских производа			
РЕАЛИЗАЦИЈА МЕРЕ	ПОТПУНА	ДЕЛИМИЧНА	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА
1) Припрема листе регистрованих инпута за органску производњу	x		
2) Континуирана подршка едукацији произвођача		x	
3) Формирање инфо – центра за органску производњу			x
4) Укључивање органских произвођача у		x	

реализацију научно – истраживачких пројеката везаних за инпуге и иновативне технологије			
Циљ 11: Имплементација и праћење реализације циљева и мера дефинисаних ПРО – ом			
РЕАЛИЗАЦИЈА МЕРЕ	ПОТПУНА	ДЕЛИМИЧНА	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА
1) МПЗЖС именује одговорну особу за праћење реализације ПРОП – а	x		
2) Израда детаљног плана активности за реализацију мера ПРО – а, са дефинисаним роковима и буџетом, од стране радних група које су учествовале у изради ПРО а	x		
3) Израда шеме за праћење достигнутих резултата НАП – а укључујући и основну вредност индикатора			x